

Aktywny samorząd. Scenariusze lekcji i projektów dotyczących organizacji wyborów i uchwalania regulaminu samorządu uczniowskiego dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej.

SPIS TREŚCI

1. Samorząd uczniowski to MY:)	3
2. GOTOWI. Do wyborów START!	8
3. Projekt edukacyjny: Piszemy regulamin naszego samorządu	11
4. Projekt edukacyjny: Czas na WYBORY	28

WSTĘP

Szanowni Nauczyciele,

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty, samorząd uczniowski powinien działać w każdej szkole. Jego zadaniem jest reprezentowanie wszystkich uczniów i aktywne uczestniczenie w procesie współdecydowania o sprawach szkoły, szczególnie tych dotyczących uczniów. Samorząd stanowi doskonałe narzędzie do doświadczenia i ćwiczenia przez uczniów demokracji. Aby jednak mógł skutecznie działać jego reprezentanci powinni cieszyć się zaufaniem i poparciem pozostałych uczniów.

Tymczasem ostatnie badania dowodzą, że w szkołach średnich nastąpił spadek uczestnictwa w wyborach samorządowych, a 61% uczniów deklaruje że nigdy nie brało w nich udziału (raport Młodzież 2013, CBOS). Przekłada się to na zubożenie na sprawy społeczności szkolnej, a w dorosłym życiu na bierność w sferze publicznej. Dlatego wierzymy, że dla budowania pozytywnych postaw wobec samorządności uczniowskiej kluczowym jest etap szkoły podstawowej. Szczególnie istotnym dla wzmocnienia wiary w samorządność i możliwość decydowania o ważnych dla siebie sprawach jest umożliwienie uczniom realnego tworzenia i uchwalenia w demokratycznym referendum regulaminu pracy samorządu uczniowskiego. Dzięki temu mogą dostrzec, że są w stanie tworzyć część norm i reguł obowiązujących w szkole. Drugą sytuacją edukacyjną wpływającą na wzrost poczucia sprawstwa wśród uczniów są wybory przedstawicieli samorządu. Dobrze zorganizowane mogą przyczynić się do poprawy jakości funkcjonowania samorządu i efektów jego pracy.

Mam nadzieję, że niniejsza publikacja wymiennie wesprze Państwa pracę z samorządem uczniowskim. Zawiera ona dwa scenariusze lekcji przeznaczone do realizacji na godzinach wychowawczych lub historii i społeczeństwa oraz dwa scenariusze projektów edukacyjnych dotyczących uchwalania regulaminu samorządu uczniowskiego oraz organizowania wyborów reprezentantów samorządu. Wszystkie są zgodne z nową podstawą programową.

Zapraszam również do odwiedzania stron: www.samorzaduczniowski.org, www.mlodziezmawplyw.org.pl, www.szkołasamorządu.pl zawierających zasoby wiedzy o możliwościach aktywizacji młodzieży. Mam nadzieję, że przygotowane materiały dostarczą nowych inspiracji oraz okażą się pomocne w prowadzeniu zajęć. Życzę ciekawej i owocnej pracy.

Piotr Sienkiewicz

1. Samorząd uczniowski to MY:)

Cele lekcji:

Po lekcji uczniowie:

- są świadomi, że samorząd uczniowski tworzą wszyscy uczniowie szkoły
- rozumieją pojęcie *reprezentować*
- wiedzą, że zarząd¹ samorządu uczniowskiego reprezentuje interesy i prawa wszystkich uczniów
- wskazują cele i zadania samorządu uczniowskiego
- potrafią omówić sposoby zdobywania informacji o problemach i potrzebach swoich kolegów i koleżanek
- znają wartości, na których powinna opierać się praca samorządu uczniowskiego
- zastanawiają się, jakie korzyści odnoszą z działalności samorządu uczniowskiego

Metody nauczania:

- rozmowa kierowana
- kula śniegowa
- burza mózgów
- praca z tekstem

Formy pracy:

- indywidualna
- grupowa
- zbiorowa

Pomoce:

- tablica
- duże arkusze papieru
- flamastry/kredki
- materiały dodatkowe w załącznikach
- zestaw samoprzylepnych karteczek lub kolorowa kreda

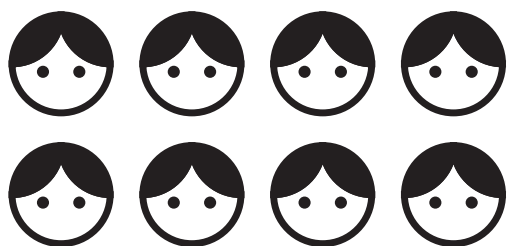
Czas: 45 minut

1) w zależności od szkoły nazwy organów reprezentujące uczniów mogą się różnić, np. zamiast Zarząd samorządu uczniowskiego może być stosowana nazwa Rada samorządu uczniowskiego itp.

FAZA WPROWADZAJĄCA – 5 MINUT

Przed wejściem na lekcję wręcz każdemu uczniowi karteczkę z literą „S” (załącznik nr 1). Podkreśl, że aby ćwiczenie się udało nie można jej pokazywać innym. Przywitaj się z uczniami i poproś aby zajęli swoje miejsca. Poinformuj wszystkich, że wśród uczestników lekcji znajdują się osoby, które wylosowały kartki z symbolem „S”. Oznaczają one przynależność do samorządu uczniowskiego. Poproś, aby ci uczniowie wstali. Na każdej karteczce znajduje się litera S, w związku z czym wstają wszyscy. Zapytaj, dlaczego każdy otrzymał taką samą karteczkę. W razie potrzeby wyjaśnij, że samorząd uczniowski tworzą wszyscy uczniowie szkoły. Podkreśl, że zarząd samorządu nie jest tym samym co samorząd uczniowski. Zarząd reprezentuje samorząd, czyli wszystkich uczniów szkoły.

Na tablicy narysuj podsumowanie ćwiczenia. Powtórz, że samorząd uczniowski tworzą wszyscy uczniowie szkoły, a zarząd ich reprezentuje.

wszyscy uczniowie = samorząd uczniowski

zarząd (tu wpisz nazwę odpowiednią dla Twojej szkoły) = reprezentacja samorządu

FAZA REALIZACYJNA - 35 MINUT

5 minut

Wykorzystując metodę kuli śniegowej poproś o wyjaśnienie pojęcia „reprezentować”. Każdy uczeń samodzielnie przez 1 minutę stara się na kartce zapisać definicję tego słowa lub wypisać wyrazy, które mu się z tym terminem kojarzą. Następnie uczniowie łączą się w pary i przedstawiają nawzajem własne definicje oraz tworzą jedną wspólną. Pary łączą się w czwórki, ustalają wspólną wersję, po czym zapisują ją na kartce. Wypracowane pomysły grupy prezentują na forum klasy. Na koniec podsumuj pracę uczniów starając się znaleźć w każdej z odpowiedzi prawidłowe elementy definicji. Możesz też przytoczyć słownikową wersję:

reprezentować = występować i działać w czyimś imieniu

5 minut

Na tablicy narysuj budynek szkoły. Każdej grupie wręcz zestaw samoprzylepnych karteczek o jednakowym kolorze lub kolorową kredę. Poproś, aby zastanowili się przed kim zarząd samorządu uczniowskiego może reprezentować uczniów. Swoje propozycje przyklejają bądź zapisują wewnątrz umieszczonego na tablicy rysunku (wzór odpowiedzi w załączniku nr 2).

Podsumuj pracę grup, podkreślając że zarząd reprezentuje uczniów przed dyrekcją szkoły, nauczycielami i rodzicami (można ewentualnie dodać, że przed pozostałymi pracownikami szkoły). Do rysunku dopisz również uczniów. Podkreśl, że również oni współtworzą szkołę, dlatego powinni mieć wpływ na część decyzji podejmowanych w szkole. W szczególności tych, które ich dotyczą.

W formie mini wykładu przedstaw cele i zadania samorządu:

Samorząd uczniowski reprezentuje przed dorosłymi interesy i prawa uczniów. Interesy, to inaczej potrzeby. Samorząd powinien zatem wskazywać nauczycielom i rodzicom czego brakuje i jakie są problemy uczniów. Może to dotyczyć np. zajęć lekcyjnych, wyglądu szkoły, organizacji pracy szkoły. Z drugiej strony, zadaniem samorządu jest dbanie o to, aby prawa uczniów były przestrzegane.

15 minut

Wyjaśnij uczniom, że ćwiczenie, które za chwilę wykonają pomoże im w poznaniu swoich praw i potrzeb. Części grup wręcz załącznik nr 3 wraz z dużym arkuszem papieru. Ich zadaniem jest zapoznanie się z prawami uczniów, które są zagwarantowane ustawowo (czyli przez prawo). Następnie poproś uczniów, aby do każdego prawa podali przykłady, w jaki sposób mogą je zrealizować i zobrazowali to w formie plakatu. Pozostałej części grup rozdaj duże arkusze papieru. Poproś, aby zapisali na nich sposoby zdobywania informacji o potrzebach i problemach uczniów. Możesz zapisać na tablicy pytanie:

W jaki sposób zarząd samorządu może dowiedzieć się jakie są problemy i potrzeby uczniów?

W trakcie pracy grup obserwuj uczniów, wspieraj ich upewniając się czy zrozumieli zadanie. W razie potrzeby podpowiedz uczniom, że samorząd może zdobywać informacje w formie debaty, skrzynki zaufania, ankiety, konkursów, bezpośrednich rozmów bądź spotkań.

Na koniec pracy poproś przedstawicieli grup, aby zaprezentowali wyniki swoich prac. Plakaty przyczep do tablicy.

10 minut

Pogratuluj uczniom dobrej pracy. Zwróć uwagę, że udało im się dowiedzieć kto tworzy samorząd, jakie są jego cele i zadania. Podkreśl, że aby samorząd mógł działać sprawnie, czyli dbać o przestrzeganie praw uczniów, reprezentować ich przed dorosłymi oraz rozwiązywać problemy i zaspakajać potrzeby musi opierać się na pewnych wartościach. Jeśli, to konieczne, wyjaśnij uczniom czym jest wartość:

np. jest to coś cennego, ważnego; mogą to być przedmioty (pieniądze, komputery, zabawka), ale również elementy niematerialne (np. zdrowie, odpowiedzialność, poczucie humoru).

Następnie rozdaj grupom arkusze papieru. Zadaniem zespołów jest stworzenie drzewa zbudowanego z wartości niezbędnych dla skutecznego funkcjonowania samorządu. W korzeniach powinny się znaleźć wartości najważniejsze, a wyżej te, które są mniej istotne.

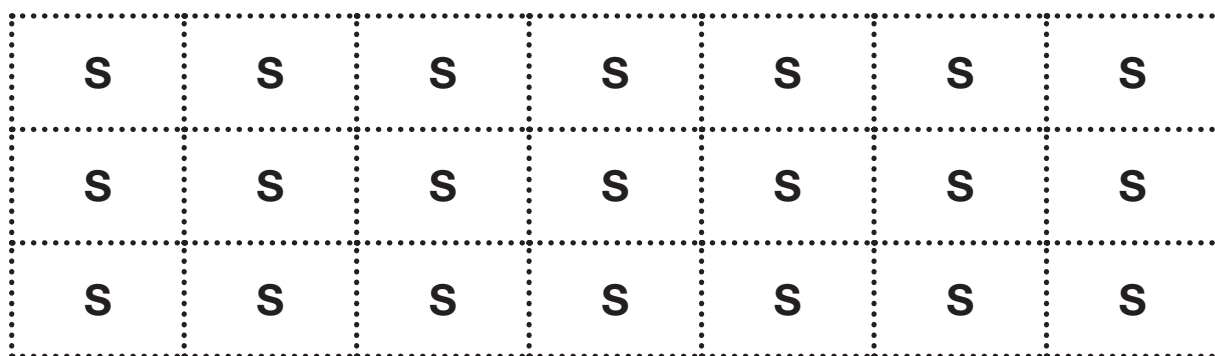
Na koniec tego zadania poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie swoich drzewek. Drzewko wartości powinno uświadomić uczniom, że bez zaufania, poświęcenia, chęci pomocy innym nie da się zbudować sprawnego samorządu. Wzór drzewka znajdziesz w załączniku nr 4.

Podkreśl, że praca na rzecz samorządu uczniowskiego nie powinna ograniczać się jedynie do jego reprezentacji (np. zarządu, trójek klasowych). Wszyscy uczniowie tworzą samorząd w związku z czym w jego działanie powinna być zaangażowana jak największa liczba osób.

FAZA PODSUMOWUJĄCA - 5 MINUT

W zależności od czasu, który pozostał do końca lekcji, poproś o wykonanie w ramach podsumowania w klasie lub w domu ćwiczenia „Paczka z prezentem”. Wręcz każdemu uczniowi załącznik nr 5. Zadaniem jest wpisanie lub narysowanie na paczce korzyści (prezentów), które można otrzymać dzięki pracy w samorządzie.

Załącznik nr 1. Wszyscy jesteśmy samorządem

Załącznik nr 2. Kogo reprezentuje samorząd uczniowski?

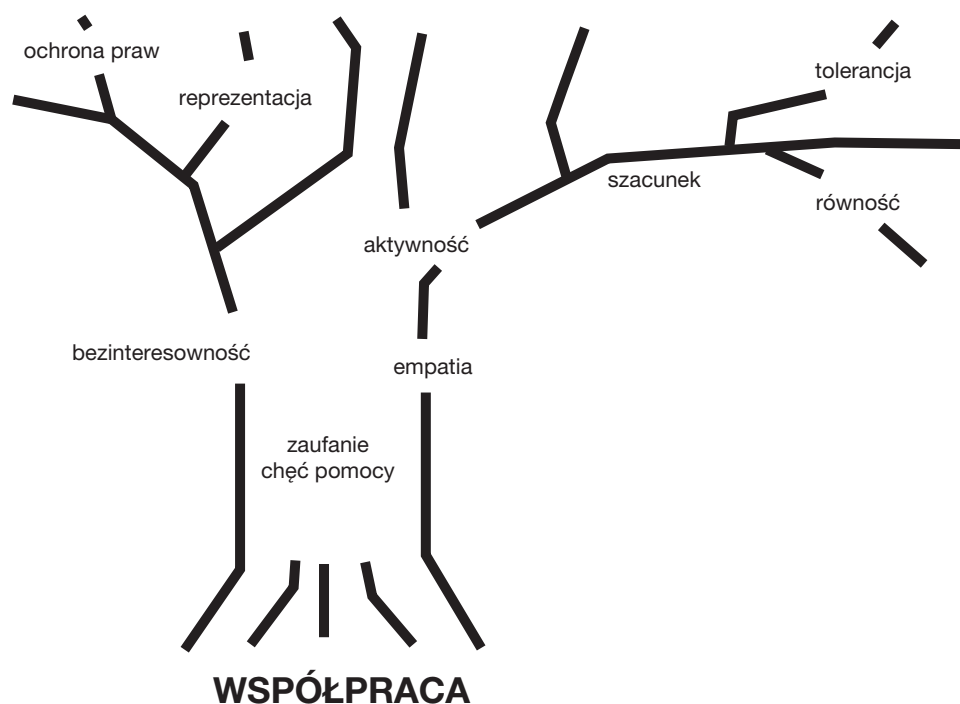

Załącznik nr 3. Kompetencje samorządu uczniowskiego

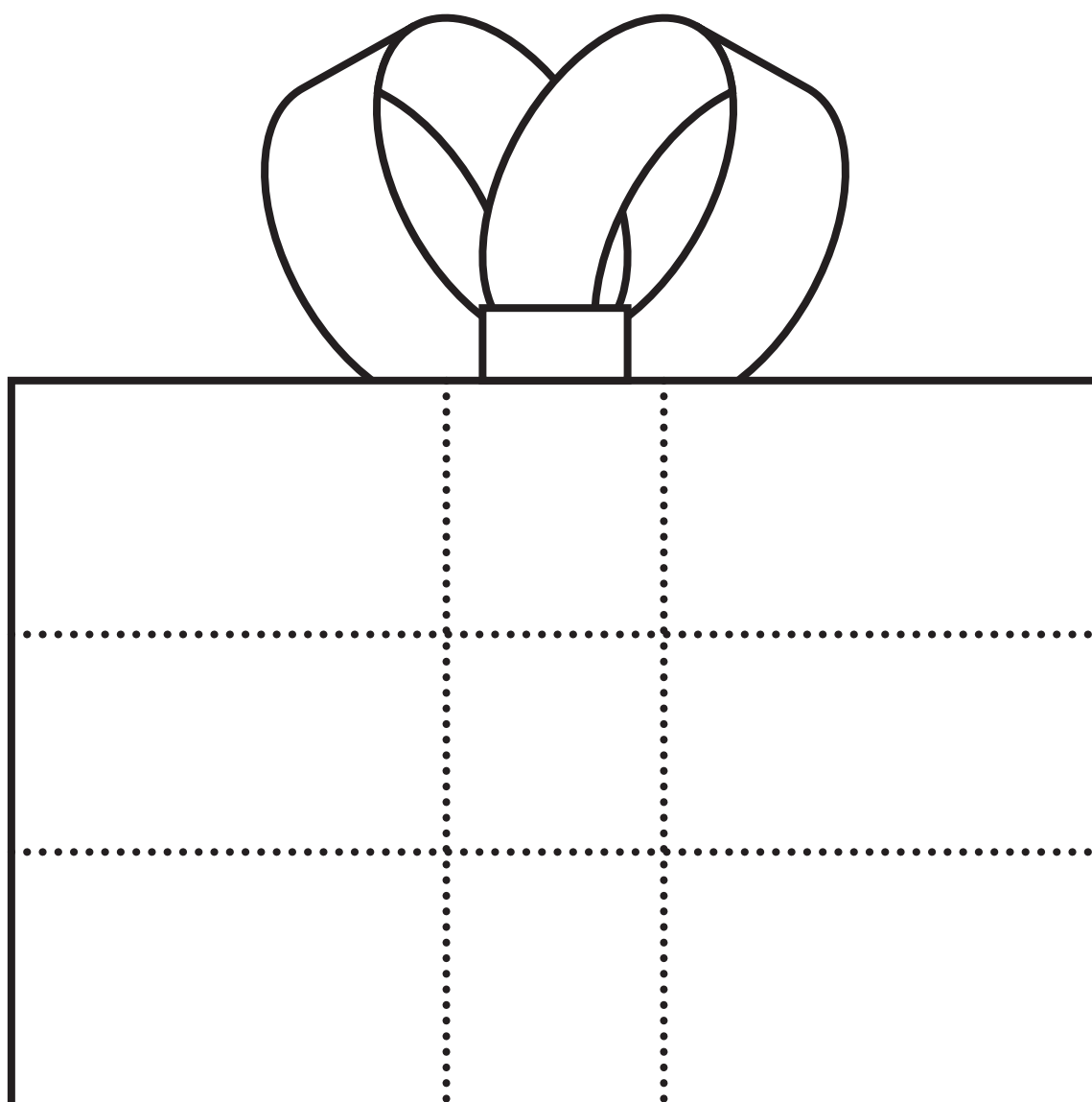
Na podstawie Ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

- prawo do informacji – do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami; prawo jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
- prawo do organizowania życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
- prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem;
- prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu uczniowskiego.

Załącznik nr 4. Drzewo wartości

Załącznik nr 5. Paczka z prezentem

korzyści z pracy w samorządzie

2. GOTOWI. Do wyborów START!

Cele lekcji:

Po lekcji uczniowie:

- są świadomi wagi wyborów przedstawicieli samorządu uczniowskiego
- potrafią określić cechy dobrego kandydata
- rozumieją czym jest program wyborczy i jakie powinien spełniać kryteria
- umieją dokonać samodzielnej oceny programu wyborczego
- określają czynniki, które sprzyjają i zagrażają przeprowadzeniu prawidłowej kampanii wyborczej
- zastanawiają się, w jaki sposób mogą uczestniczyć w wyborach w swojej szkole

Metody nauczania:

- rozmowa kierowana
- burza mózgów
- dyskusja

Formy pracy:

- indywidualna
- grupowa
- zbiorowa

Pomoce:

- tablica
- duże arkusze papieru
- flamastry/kredki
- materiały dodatkowe w załącznikach

Czas: 45 minut

FAZA WPROWADZAJĄCA – 5 MINUT

Przywitaj się z uczniami. Przedstaw temat i cele lekcji. Jeżeli:

- prowadziłeś lekcję w oparciu o poprzedni scenariusz, poproś uczniów o zaprezentowanie odpowiedzi do ćwiczenia „Paczka z prezentem”.
- nie realizowałeś poprzedniego tematu, rozpocznij burzę mózgów: jakie korzyści niesie dla szkoły i uczniów działalność samorządu uczniowskiego?

Bez względu na wariant, odpowiedzi uczniów zapisz na tablicy. Następnie zadaj kolejne pytanie: dlaczego wybory do zarządu samorządu uczniowskiego (ewentualnie podaj inną nazwę organu reprezentującego uczniów w Twojej szkole) są ważne. Odpowiedzi zapisz na tablicy.

Podsumuj pracę uczniów zwracając uwagę, że celem samorządu uczniowskiego jest dbanie o interesy uczniów oraz ochrona ich praw. Z tego powodu istotne jest wybranie osób, które będą potrafiły skutecznie te zadania realizować. Dokonanie takiego wyboru nie jest łatwe. Zastanowimy się teraz, jaki powinien być idealny kandydat i jego program wyborczy.

FAZA REALIZACYJNA – 35 MINUT

15 minut

Podziel uczniów na grupy. Każdej wręcz duży arkusz papieru. Zadaniem uczniów jest narysowanie portretu dobrego kandydata do zarządu samorządu uczniowskiego. Powinni odpowiedzieć na pytania: Jakimi cechami odznacza się dobry kandydat? Co robi dobry kandydat?

- Jeżeli masz wystarczająco duże arkusze papieru możesz zaproponować, aby obrysowali kontury ciała jednego z uczniów i w środku bądź na zewnątrz wpisali odpowiednie cechy.

- Możesz też przygotować wcześniej jeden duży arkusz z obrysem kandydata, a grupom rozdać karteczki samoprzylepne (każda grupa w jednym kolorze). Obrys powieś na tablicy a grupy poprosz o napisanie cech na karteczkach i doklejenie ich do „kandydata” wiszącego na tablicy.

Umieść prace uczniów w widocznym dla wszystkich miejscu. Poproś, aby każda grupa wybrała maksymalnie pięć najważniejszych ich zdaniem cech i uzasadniła swój wybór (wzór znajdziesz w załączniku nr 1).

Podsumuj pracę uczniów wymieniając najważniejsze cechy dobrego kandydata.

15 minut

Podkreśl, że posiadanie przez danego kandydata wymienionych wcześniej cech to nie jedyne kryterium, którym powinniśmy się kierować przy podejmowaniu decyzji na kogo zagłosujemy. Równie ważny jest dobry program wyborczy, który powinien:

- być zrozumiały, czyli napisany prostym, jasnym językiem;
- być konkretny, czyli dokładnie wskazujący co i w jaki sposób kandydat chce zrealizować;
- odpowiadać na rzeczywiste potrzeby uczniów;
- dotyczyć jak największej grupy uczniów.

Jeśli jest to konieczne, wyjaśnij wcześniej, czym jest program wyborczy:

Program wyborczy, to zbiór informacji o celach i działaniach, które kandydat planuje zrealizować po wygraniu wyborów.

Rozdaj każdej grupie arkusz papieru. Poproś, aby spisali na nim ich zdaniem najlepszy program wyborczy (pamiętając o kryteriach które podałeś, możesz je zapisać na tablicy, aby były widoczne dla klasy).

Po wykonaniu ćwiczenia poproś grupy o zaprezentowanie wyników ich pracy. Pozostali uczniowie powinni ocenić, czy program spełnia wymienione wcześniej kryteria. Możesz zaangażować dyskusję.

5 minut

Podsumuj pracę uczniów wskazując, że udało im się już opracować program wyborczy i określić cechy dobrego kandydata. Jednak, aby wybory odniosły sukces, ważna jest również dobrze przeprowadzona kampania wyborcza. Jeśli to konieczne, wyjaśnij czym jest kampania wyborcza:

Kampania wyborcza, to okres przed głosowaniem, kiedy kandydaci starają się przekonać do siebie i swojego programu jak największą grupę wyborców. Wykorzystują w tym celu m.in. plakaty, ulotki spotkania z wyborcami itp.

Na tablicy narysuj schemat według wzoru w załączniku nr 2. Wyjaśnij uczniom, że środek trójkąta przedstawia sytuację „Kampania wyborcza”. Pod lewym bokiem wpisujemy elementy, które utrudniają jej prawidłową realizację, a po prawej czynniki i zasady, które sprawią że przebiegnie ona poprawnie.

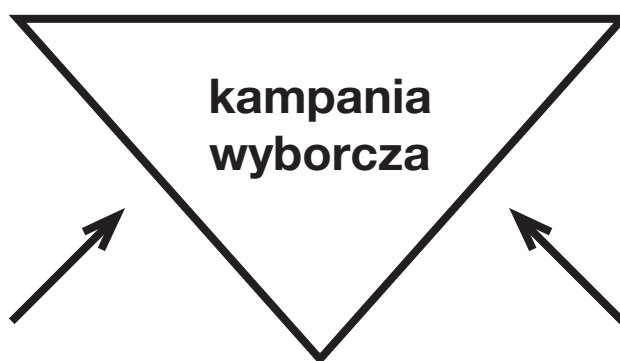
FAZA PODSUMOWUJĄCA – 5 MINUT

W ramach podsumowania zapytaj uczniów w jaki sposób każdy z nich może uczestniczyć w wyborach. Rozpocznij krótką dyskusję na ten temat. Zwróć uwagę, że można występować w roli organizatora wyborów, wyborcy i kandydata.

Załącznik nr 1. Idealny kandydat

Załącznik nr 2. Kampania wyborcza – odwrócony trójkąt

- łamanie ustalonych zasad
- składanie obietnic niemożliwych do zrealizowania
- oszukiwanie
- niszczenie reklam konkurentów
- przekupywanie wyborców
- przestrzeganie ustalonych zasad
- zaprezentowanie rozsądnego, realnego programu wyborczego
- wskazywanie swoich mocnych stron zamiast wytykania słabości konkurentom
- słuchanie i rozmawianie z innymi uczniami
- uczestniczenie w debatach
- oryginalne hasła wyborcze i reklamy

3. Projekt edukacyjny: Piszemy regulamin naszego samorządu

Poniższy scenariusz skierowany jest przede wszystkim do opiekunów samorządu uczniowskiego. Ze względu na ogólnoskolny charakter jego tematyki i zakres działań przekraczających możliwości zrealizowania w trakcie tradycyjnej lekcji nadaliśmy mu formę projektu edukacyjnego.

Czas realizacji projektu:

7 godzin lekcyjnych + około 8 dni pracy własnej uczniów

Cele edukacyjne:

Po zrealizowaniu projektu uczniowie będą:

- wiedzieli, w jaki sposób tworzone jest prawo
- potrafili wyrażać swoje opinie w sprawach dotyczących społeczności szkolnej
- rozumieli, że w społeczeństwie demokratycznym ustalone normy i reguły mają służyć tym, których dotyczą
- świadomi roli samorządu uczniowskiego w funkcjonowaniu szkoły
- potrafili aktywnie i konstruktywnie uczestniczyć w życiu lokalnej społeczności
- umieli planować swoje działania

Dlaczego warto zrealizować ten projekt?

Prawo samodzielnego uchwalania regulaminu samorządu uczniowskiego gwarantuje uczniom ustawa o systemie oświaty. Dobrze opracowany regulamin pomoże uczniom w skutecznym realizowaniu celów i zadań samorządu. Ułatwi również uczniom uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji dotyczących szkoły. Tym samym będzie sprzyjał aktywnemu udziałowi uczniów w życiu szkoły. Dzięki realizacji projektu uczniowie zdobędą wiedzę i umiejętności związane z organizacją procesu tworzenia prawa (regulaminu), w tym: prowadzenia konsultacji, rozmów z dyrekcją szkoły, przeprowadzania referendum. Poznają mechanizmy demokratyczne i przećwiczą aktywne uczestnictwo w życiu obywatelskim.

Kiedy i jak długo go realizować?

Regulamin powinien wskazywać sposób przeprowadzania wyborów do organów samorządu uczniowskiego. Warto zatem uchwalić go przed rozpoczęciem organizacji kampanii wyborczej i wyborów. Jednocześnie regulamin powinien być przyjęty przez obecnych uczniów, a nie absolwentów. Z tego powodu rekomendujemy realizację projektu na początku roku szkolnego. W związku z powyższym warto zauważyć, że uchwalanie regulaminu powinno odbywać się co roku. Nie jest konieczne opracowywanie go od nowa, ale raczej zapoznanie uczniów z jego treścią, wprowadzenie ewentualnych poprawek, zmian i przyjęcie go w formie ogólnoskolnego głosowania (referendum).

Z kim zrealizować ten projekt?

Grupa uczniów nie powinna przekraczać 20 osób. Optymalna liczba to 15 osób. Dobrze, aby w zespole znalazł się przynajmniej jeden przedstawiciel z każdej klasy. Dzięki temu ułatwiona będzie komunikacja między zespołem projektowym, a pozostałymi uczniami oraz zapewniona pełna reprezentacja wszystkich klas.

Przed rozpoczęciem projektu zapoznaj się z materiałami umieszczonymi na stronach:

www.samorzaduczniowski.org, www.mlodziemawplyw.org.pl.

Zachęć uczniów, aby zajrzeli na stronę www.szkolasamorzadu.pl.

DZIAŁANIE 1. POZNAJMY SIEBIE I REGULAMIN

Cel:

- przedstawienie idei projektu
- integracja grupy
- zmotywowanie uczniów do działania
- zapoznanie uczniów z regulaminem samorządu uczniowskiego

Czas: 45 minut

Pomoce:

- kopie regulaminu samorządu uczniowskiego
- taśma samoprzylepna
- arkusze papieru
- kredki/długopisy, markery

Przed zajęciami:

jeśli uważasz to za konieczne, przygotuj kontrakt, który spiszysz z zespołem.

Faza wprowadzająca – 12 minut

Przywitaj się z uczniami. Przedstaw cel dzisiejszego spotkania. Zaczynij od ćwiczenie integracyjnego. Usiądźcie w kręgu, w taki sposób aby obok siebie siedziały osoby, które nie znają się wystarczająco dobrze/są z innej klasy. Każda osoba z pary ma minutę aby spróbować dowiedzieć się jak najwięcej o drugim uczestniku zabawy. Po 2 minutach każdy uczeń krótko prezentuje rozmówcę. Po prezentacji każdy uczeń stara się powtórzyć imiona wszystkich pozostałych osób. Jeżeli zadanie to okaże się trudne możesz poprosić o wykonanie na taśmie samoprzylepnej wizytówek i przyklejenie ich w widocznym miejscu.

W formie burzy mózgów poroś uczniów, aby zastanowili się czym jest regulamin i dlaczego regulaminy są nam potrzebne (np. kodeks ruchu drogowego; regulamin korzystania z środków komunikacji miejskiej; przebywania w kinie itp.).

Podsumuj pracę uczniów, zwracając szczególną uwagę na trafne, prawidłowe odpowiedzi. Następnie wyjaśnij, czym jest regulamin samorządu i dlaczego jest tak ważny:

„Regulamin, to jedyny dokument w szkole w pełni uchwalany wyłącznie przez uczniów. Zwiera on zasady, według których ma funkcjonować samorząd uczniowski. Powinniśmy w nim znaleźć dokładne informacje, o tym jakie są zadania, prawa i obowiązki samorządu. Dobrze sformułowany regulamin może usprawnić działanie samorządu uczniowskiego, ułatwić komunikację między Wami jako uczniami, a także poprawić Waszą współpracę z dyrekcją, nauczycielami i rodzicami. Ważną częścią regulaminu jest zbiór zasad dotyczących wybierania przedstawicieli samorządu. Zanim zorganizujemy wybory musicie się zatem zastanowić jak chcecie, żeby wyglądał Wasz regulamin. Te zasady będą dotyczyć przede wszystkim Was samych.”

Upředź uczniów, że regulamin musi być zgodny ze statutem szkoły i prawem oświatowym. Dlatego do jego opracowywania włączy się również dyrekcja i nauczyciele.

Faza realizacyjna – 30 minut

Podziel uczniów na 4 lub 5 osobowe grupy i rozdaj arkusze papieru. Poproś, aby podzielili je według schematu przedstawionego w załączniku nr 1. Zadaniem uczniów jest wypisanie, co dobrego robił samorząd w ubiegłym roku i co, przyczyniło się do sukcesu oraz po drugiej stronie, czego nie udało się zrealizować i z jakiego powodu. Zwróć uwagę, aby uczniowie nie koncentrowali się na osobach lecz problemach, sytuacjach bądź konkretnych rozwiązaniach. Po 7 minutach poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie wyników pracy. Postaraj się wypisać wszystkie propozycje uczniów na oddzielnym arkuszu papieru.

W zależności od stanu prawnego w Waszej szkole:

- A.** rozdaj uczniom regulamin samorządu uczniowskiego Waszej szkoły i wspólnie go przeczytajcie. Umów się z uczniami, że za każdym razem kiedy nie będą czegoś rozumieli, to podnoszą rękę. Następnie każda z grup zastanawia się, co można zmienić w regulaminie, aby w nowym roku samorząd pracował jeszcze lepiej i mógł zrealizować, to czego nie udało mu się zrobić w ubiegłym roku;
- B.** jeżeli w Waszej szkole nie ma regulaminu samorządu poproś uczniów, aby w grupach spróbowali samodzielnie napisać kilka zasad funkcjonowania samorządu, które uczyniłyby jego pracę skuteczniejszą.

Poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie wypracowanych pomysłów. Zaanimuj dyskusję na temat proponowanych rozwiązań. Zwróć uwagę, że jakość regulaminu i tego co zostanie w nim zapisane może mieć duży wpływ na sposób funkcjonowania samorządu.

Faza podsumowująca – 3 minuty

Na koniec przypomnij uczniom cele spotkania. Poproś o ocenę na ile, ich zdaniem, udało się je osiągnąć: osoby, które uważają że w pełni podnoszą do góry wyprostowany kciuk, te które uważają, że średnio pokazują wyprostowany kciuk w poziomie, a te które oceniają realizację bardzo źle kierują kciuk do ziemi. Możesz zapytać się, tych którzy mają wątpliwości, co ich zdaniem wymaga poprawy.

DZIAŁANIE 2. POMYŚLMY CO MOŻEMY ZMIENIĆ

Cel:

opracowanie wstępnego projektu regulaminu/zmian w regulaminie samorządu uczniowskiego.

Czas: 90 minut

(jeżeli zleczysz uczniom wykonanie części pracy w domu: 45 minut)

Pomoce:

- karteczki samoprzylepne (post-it)
- arkusze papieru
- kredki/długopisy, markery
- ewentualnie: komputer i rzutnik
- kopie obowiązującego regulaminu

Faza wprowadzająca – 8 minut

Zajęcia rozpocznij od zabawy integracyjnej „Ludzie do ludzi”:

Uczniowie dobierają się parami. Osoba, która nie ma pary, kontroluje wykonanie i kieruje pracą uczniów mówiąc np.: nos do nosa, plecy do pleców, ręka do nogi itp. (jeżeli to potrzebne dołącz do zabawy). Kiedy powie: ludzie do ludzi, każdy uczeń zmienia swojego partnera. Zmienia się także osoba wydająca polecenia. Osoba, która zostanie bez pary, kontynuuje zabawę.

Przywitaj się z uczniami. Przedstaw cel spotkania. Przypomnij wyniki pracy grup z poprzednich zajęć – co warto ich zdaniem zmienić w regulaminie samorządu/co warto wprowadzić do nowego regulaminu. Wyjaśnij, że dzisiaj postaracie się bardziej precyzyjnie zastanowić nad zmianami w regulaminie.

Faza realizacyjna – 75 minut

Podziel uczniów na 3 grupy (lub wielokrotność 3). Rozdaj zestaw pytań do zagadnień 1 i 2 z załącznika nr 2, tj. *Cele i zadania samorządu uczniowskiego* oraz *Organy samorządu uczniowskiego*. Poproś uczniów, aby postarali się udzielić odpowiedzi i w ten sposób opracowali pierwszą część regulaminu lub zmian do obecnego regulaminu. Następnie poproś uczniów o przedstawienie wyników pracy. Po prezentacji ostatniej grupy postarajcie się spisać jedną, wspólnie uzgodnioną wersję (zapisz ją tak, aby każda grupa miała do niej dostęp: na arkuszu papieru lub komputerze i wyświetl na rzutniku).

Następnie każdej grupie wręcz zestaw pytań do dwóch różnych zagadnień regulaminu nr 3-8 umieszczonych w załączniku nr 2. Każdy zestaw pytań powinien pojawić się u dwóch grup. Uczniowie udzielając na nie odpowiedzi w rzeczywistości spisują zasady i normy nowego regulaminu.

Po 30 minutach poproś uczniów o zaprezentowanie wyników pracy. Kolejność przedstawiania propozycji poszczególnych zapisów regulaminu powinna być zgodna z kolejnością pytań z załącznika nr 2. W związku z tym, że na te same pytania odpowiadały dwie grupy, powinny prezentować odpowiedzi jedna po drugiej. Dzięki temu uczniowie będą mogli poznać dwie różne wizje regulaminów.

Po każdej prezentacji poszczególnych odpowiedzi powinna rozpocząć się dyskusja i próba znalezienia najlepszego rozwiązania. Ostatecznie wypracowane i uzgodnione normy zapisz na komputerze (bądź zleć to jednemu z uczniów – protokolantowi).

UWAGA: Jeżeli chcecie wprowadzić zmiany do Waszego regulaminu, a nie opracowywać go od nowa, możesz uczniom wręczyć również kopie obecnego regulaminu samorządu, na który będą nanosić zmiany.

Faza podsumowująca – 7 minut

Podziękuj uczniom za włożony wysiłek w pracę na rzecz samorządu. Zwróć uwagę jak dużo już udało im się osiągnąć i jak ważną sprawą się zajmują. Istotne jest utrzymanie wysokiego poziomu motywacji uczniów. Jeżeli wystarczy czasu, zaproponuj zabawę „Życzenia”: na plecach uczniów przyklejamy kartkę (post-it). Każdy podchodzi do kolegi/koleżanki i pisze na kartce coś miłego/życzenia.

UWAGA: Jeżeli Twoi uczniowie są wystarczająco samodzielni możesz zaproponować im opracowanie i zredagowanie odpowiedzi na pytania (zapisów w regulaminie) po zajęciach. Wyznacz im czas na przesłanie propozycji. Na następnym spotkaniu przedstaw odpowiedzi, przedyskutujcie każde z nich i spróbujcie wspólnie zredagować ich ostateczną wersję.

DZIAŁANIE 3. PLANUJEMY NASZE DZIAŁANIA

Cel:

opracowanie planów:

- spotkania z dyrekcją szkoły
- przeprowadzenia konsultacji w sprawie regulaminu
- zorganizowania głosowania nad przyjęciem regulaminu/zmian w regulaminie

Czas: 45 minut

Pomoce:

- arkusze papieru
- kredki/długopisy, markery

Faza wprowadzająca – 10 minut

Przywitaj się z uczniami. Przedstaw cel zajęć. Podkreśl, że opracowany projekt regulaminu powinien zostać wszystkim przedstawiony i skonsultowany. Zapisz na tablicy pojęcie konsultować i poproś, aby w formie burzy mózgów uczniowie spróbowali sformułować definicję tego terminu.

Na koniec możesz podać encyklopedyczne wyjaśnienie:²

Konsultacje społeczne to proces, w którym przedstawiciele władz (np. dyrektor szkoły) przedstawiają obywatelom (uczniom) swoje plany dotyczące np. aktów prawnych (regulaminu samorządu uczniowskiego), inwestycji lub innych przedsięwzięć, które będą miały wpływ na życie codzienne i pracę obywateli. Konsultacje nie ograniczają się jednak tylko do przedstawienia tych planów, ale także do wysłuchania opinii na ich temat, ich modyfikowania i informowania o ostatecznej decyzji.

Poproś uczniów, aby zastanowili się dlaczego konsultowanie opracowanego przez nich regulaminu z pozostałymi uczniami jest potrzebne. Zwróć uwagę, że: mogą pojawić się nowe propozycje, których Wasz zespół nie wziął pod uwagę; być może ktoś zauważy jakieś błędy lub nieścisłości i będzie można je szybko usunąć; regulamin będzie dotyczył wszystkich uczniów więc powinni zapoznać się z tym dokumentem.

Faza realizacyjna – 30 minut

Przypomnij uczniom, że przed Wami jeszcze trzy ważne etapy:

- konsultacje regulaminu z uczniami Waszej szkoły
- napisanie ostatecznej wersji regulaminu (po wzięciu pod uwagę opinii uczniów)
- referendum (czyli głosowanie) w sprawie przyjęcia regulaminu

Podziel uczniów na 3 grupy. Każdej wręcz arkusz papieru wraz z kartą pracy (załącznik nr 3). Zadaniem uczniów jest zaplanowanie określonych działań.

UWAGA: Możesz wcześniej przedstawić zadania wymienione w kartach prac. Uczniowie wtedy samodzielnie podejmą decyzję, w której grupie chcą brać udział planując, a następnie realizując określone działania.

2) Na podstawie www.ngo.pl; zobacz więcej na www.samorzaduczniowski.org

Możesz też do każdej karty pracy przydzielić po dwie grupy. Po 10 minutach pracy, poproś aby grupy się połączyły i stworzyły z dwóch swoich wersji jedną wspólną. Następnie poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie wyników swojej pracy. Pozostali uczniowie mogą przedstawić uwagi lub propozycje wprowadzenia zmian.

Faza podsumowująca – 5 minut

Podziękuj uczniom za pracę. Postaraj się ich zmotywować i dowartościować. Poinformuj, że następne spotkanie odbędzie się z dyrekcją szkoły. Dlatego zwróć szczególną uwagę na propozycje grupy odpowiedzialnej za przygotowanie tego wydarzenia. Podkreśl, że spotkanie z dyrekcją będzie okazją do przedstawienia Waszych propozycji zmian w regulaminie oraz planu działań związanych z konsultowaniem i głosowaniem. Z drugiej strony uczniowie będą mogli też poznać opinie dyrekcji na temat tego, jak jej zdaniem powinien wyglądać regulamin wyborów i działalność organów samorządu. Poinformuj liderów grup, aby przygotowali się do zaprezentowania swoich działań dyrekcji szkoły (trzy minutowe wystąpienia).

DZIAŁANIE 4. SPOTKANIE Z DYREKCJĄ SZKOŁY

Cel:

nawiązanie współpracy uczniów z dyrekcją szkoły.

Czas: 45 minut

Pomoce:

- długopisy
- kartki papieru

Przed spotkaniem:

Poproś dyrekcję, aby przedstawiła uczniom swoje propozycje na temat projektu regulaminu (np. jaki sposób wyboru uważa za odpowiedni w szkole; w jaki sposób wybierać opiekuna samorządu; jak jej zdaniem powinna wyglądać współpraca z samorządem uczniowskim). Uprzedź, że spotkanie to może mieć nieco swobodny charakter.

UWAGA: Być może dobrym rozwiązaniem będzie zorganizowanie spotkania w sali, w której dotychczas pracowaliście. Gabinet dyrektora może onieśmielać uczniów i wzmacniać zdenerwowanie.

Umów się z uczniami 15 minut przed spotkaniem z dyrekcją. Siądźcie w kręgu. Poproś liderów grup o zaprezentowanie planów pracy. Przypomnij plan spotkania i podział zadań (w szczególności wybierzcie protokolanta). Ustalcie kolejność wypowiedzi. Zapytaj, czy ktoś chciałby coś dodać. Złapcie się za ręce i parę razy skoczcie najwyżej jak możecie. To ćwiczenie „spuści” stres z dzieci i doda im energii.

W trakcie spotkania:

Podczas spotkania z dyrektorem Twoja rola polega na obserwowaniu przebiegu rozmowy i wspieraniu uczniów. Pilnuj, czy każdy się wypowiedział i nie zapomniał o poruszeniu jakiejś istotnej kwestii.

W razie konieczności delikatnie przypomnij uczniom o dopowiedzeniu danego zagadnienia. Możesz też zadać kilka pytań:

- Co dokładnie powinien robić samorząd w naszej szkole?
- Z kim powinien współpracować?
- Czy dyrekcja zgadza się na spotkania z reprezentacją samorządu w celu planowania ich pracy?
- Jakie oczekiwania ma dyrekcja i nauczyciele względem działania reprezentantów samorządu?

Poproś uczniów, aby zaprezentowali dyrekcji harmonogram projektu, który stworzyliście na poprzednich zajęciach oraz ustalili szczegóły (np. termin referendum).

Po spotkaniu:

Po skończonej rozmowie z dyrekcją, podziękuj w imieniu swoim i uczniów za spotkanie. Zapytaj uczniów jakie są ich odczucia. Pozwól im na swobodne wypowiedzi. Podkreśl, że właśnie zaczęli współpracę z kierownictwem szkoły. Zwróć uwagę na element negocjacji i asertywności oraz partnerskie relacje dyrektor – uczniowie. Poproś protokolanta o napisanie notatki i przekazanie jej dyrekcji szkoły, a także wywieszenie na tablicy samorządu, tak aby o Waszych działaniach poinformować wszystkich uczniów.

DZIAŁANIE 5. KONSULTACJE Z UCZNIAMI

Cel:

skonsultowanie projektu regulaminu/zmian w regulaminie z uczniami

To działanie powinno być realizowane przede wszystkim przez samych uczniów zgodnie z opracowanym wcześniej planem. W czasie tygodnia zespół powinien przeprowadzić działania informacyjno-konsultacyjne w formie m.in.:

A. spotkanie z klasami

Pracujący w zespole przedstawiciele klas oraz inni liderzy na godzinie wychowawczej przedstawiają swoim koleżankom i kolegom projekt nowego regulaminu oraz odpowiadają na pytania, spisują propozycje zmian. Szczegółowy plan spotkania zawarty jest w załączniku nr 4. Wręcz go wcześniej uczniom prowadzącym konsultacje i wspomagającemu ich nauczycielowi – wychowawcy.

B. plakatów

Zespół ds. konsultacji powinien opracować plakaty informujące czym są konsultacje; kiedy będą prowadzone; w jaki sposób można zgłaszać uwagi do nowego regulaminu. Plakaty powinny zawisnąć w najbardziej uczęszczanych miejscach w szkole. Szczegółowe wytyczne dla zespołu zawarte są w załączniku nr 5.

C. anonimowej skrzynki opinii

Ten zespół przygotowuje skrzynkę i wzór formularza, w którym każdy uczeń będzie mógł przedstawić propozycje zmian i uwagi do projektu regulaminu. Dokładne informacje na temat tego zadania zawarte są w załączniku nr 6.

D. działań w Internecie (poprzez szkolną stronę www.; dziennik elektroniczny itp.)

Grupa uczniów odpowiada za umieszczenie w dozwolonych miejscach w sieci informacji na temat projektu regulaminu i ewentualnie udzielania odpowiedzi na pytania uczniów. Szczegółowe informacje dla zespołu zawarte są w załączniku nr 7.

DZIAŁANIE 6. SŁUCHAMY UCZNIÓW I POPRAWIAMY NASZ REGULAMIN

Cel:

- poznanie opinii uczniów na temat „nowego” regulaminu
- wprowadzenie zmian do „nowego” regulaminu zgodnie z opiniami uczniów

Czas: 45 minut

Pomoce:

- komputer
- kartki
- długopisy, flamastry, markery

Przed zajęciami przypomnij uczniom, aby przesłali Ci zebrane opinie dotyczące „nowego” regulaminu (ze spotkań podczas godzin wychowawczych, anonimowej skrzynki opinii, bezpośrednich rozmów z uczniami, informacji pozyskanych za pośrednictwem sieci internetowej).

Faza wprowadzająca – 8 minut

Przywitaj się z uczniami. Podziękuj za przeprowadzoną kampanię konsultacyjną. Rozpocznij rozmowę na temat realizacji działań, które zaplanowali. Zapytaj się: co im się podobało, co sprawiło przyjemność, a z czym mieli trudności, jak sobie z nimi poradzili. Podkreśl ich mocne strony.

Faza realizacyjna – 30 minut

Poproś uczniów, aby usiedli w kręgu, tak aby wszyscy się wzajemnie widzieli. Poproś wyznaczonych uczniów o zaprezentowanie zebranych opinii. Wspólnie zastanówcie się, czy można wziąć je pod uwagę i wprowadzić zmiany w projekcie regulaminu. W przypadku opinii negatywnie ocenionych postarajcie się uzasadnić swoją decyzję. Warto później poinformować uczniów, które opinie zostały wzięte pod uwagę, a które nie i dlaczego.

Wprowadzone zmiany zapisujcie od razu w projekcie regulaminu (najlepiej na komputerze, może to robić wyznaczony uczeń).

Faza podsumowująca – 7 minut

Podziękuj uczniom za pracę. Podkreśl, jak dużo już osiągnęli. Zwróć uwagę na wiedzę i umiejętności, które nabyli (wymień konkretnie, np. praca w zespole, redagowanie dokumentów, prowadzenie konsultacji, projektowanie ogłoszeń informacyjnych itp.). Na koniec poproś zespół zajmujący się organizacją głosowania o zaprezentowanie planu pracy. Najbliższy okres będzie czasem ich wytężonej pracy.

DZIAŁANIE 7. DECYDUJEMY – GŁOSOWANIE NAD REGULAMINEM

Cel:

przeprowadzenie demokratycznego głosowania w sprawie przyjęcia nowego regulaminu/zmian w regulaminie samorządu uczniowskiego

Czas: 1 dzień

Pomoce:

- przestrzeń na organizację głosowania (odosobnione miejsca do głosowania, ustawienie miejsca dla szkolnej komisji wyborczej i urny)
- lista uczniów
- długopisy
- karty do głosowania

Przed rozpoczęciem przygotowań do głosowania zorganizuj spotkanie zespołu z dyrekcją (lub z nauczycielami na początku rady pedagogicznej). Powiniście przedstawić opinie uczniów nt. „nowego” regulaminu i jego ostateczną wersję. Przedstawcie również informacje dotyczące organizacji wyborów. Przypomnij grupie odpowiedzialnej za przeprowadzenie głosowania, że powinno ono być powszechne (wszyscy uczniowie mają prawo wziąć udział), równe (każdy dysponuje taką samą ilością głosów), tajne (każdy uczeń ma prawo anonimowo oddać głos i nieinformowania innych o podjętej decyzji).

Twoim zadaniem jest monitorowanie, czy zaplanowane działania przebiegają prawidłowo i wspieranie uczniów w trudnych sytuacjach. W szczególności dopilnuj, aby w skład komisji wyborczej weszła jak najszersza reprezentacja uczniów (również spoza Waszego zespołu) oraz aby były zapewnione odpowiednie warunki do głosowania.

Przygotowana powinna zostać również lista wyborcza, na której odznaczane będą osoby, które odebrały karty do głosowania. Karty powinny zawierać jasną instrukcję zaznaczania wyboru (wzór karty znajdziesz w załączniku nr 8). Po głosowaniu komisja wyborcza w obecności nauczyciela zlicza głosy (za, przeciw i głosy nieważne) i sporządza protokół. Wyniki głosowania powinny zostać jak najszybciej ogłoszone (np. na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej szkoły itp.).

DZIAŁANIE 8. REFLEKSJA I PODSUMOWANIE

Cel:

podsumowanie działań uczniów i uświadomienie im efektów ich pracy

Czas: 45 minut

Pomoce:

- karty pracy
- zegar

Faza wprowadzająca – 15 minut

Przywitaj się z uczniami, podaj i wyjaśnij cel dzisiejszego spotkania. Powiedz, że każdy może usiąść w dowolnym miejscu. Na tablicy zapisz pytania:

- Który moment w projekcie był dla mnie największym sukcesem, a który sprawił najwięcej trudności?
- Czego się nauczyłem dzięki pracy w projekcie?
- W jaki sposób będę mógł wykorzystać zdobytą wiedzę i umiejętności w przyszłości?
- Czy warto było zaangażować się w projekt?
- W jaki sposób moja praca pomogła innym?

Powiedz uczniom, że mają teraz 5 minut, żeby zastanowić się nad odpowiedziami na powyższe pytania. W tym czasie nie wolno się odzywać, zadawać pytań i przeszkadzać innym. Postaw zegar, aby uczniowie wiedzieli ile pozostało im czasu. Jeśli to konieczne, możesz wydłużyć czas tego ćwiczenia.

Poproś uczniów, aby podzielili się swoimi przemyśleniami. Nie naciskaj ich jednak, zaznacz że jeśli nie chcą, to nie muszą odpowiadać. Weź aktywny udział w tej rozmowie. Opowiedz uczniom czego Ty się nauczyłeś i co dla Ciebie było sukcesem, wyzwaniem itp.

Faza realizacyjna – 20 minut

Rozpocznij ćwiczenie „ruchoma tarcza”. Na środku sali umieść przedmiot związany z projektem (np. „nowy” regulamin). Będzie on symbolizował środek tarczy. Zaczynaj czytać stwierdzenia umieszczone w załączniku nr 9. Uczniowie w zależności od tego jak bardzo zgadzają się ze stwierdzeniem wybierają określone miejsce w sali. Im bardziej zgadzają się z nim, tym bliżej przysuwa się do przedmiotu. Po każdym przesunięciu poproś uczniów (szczególnie tych znajdujących się w skrajnych punktach) o uzasadnienie swojego wyboru.

Faza podsumowująca – 10 minut

Podsumuj pracę dziękując każdemu uczniowi z osobna i wskazując jego mocne strony. Zrób, to na głos przy wszystkich uczestnikach zespołu.

Na koniec spotkania możesz zaproponować zabawę „Pomnik grupy”:

Uczniowie siadają w kole. Jeden z nich wychodzi na środek i przyjmuje pozycję, zastygając w „posąg”. Pozostali nadają powstałej w ten sposób rzeźbie tytuł. Kolejny uczeń dołącza do osoby stojącej na środku i dodaje swój układ. Grupa nadaje rzeźbie tytuł. Można kontynuować tworzenie rzeźby tak długo aż powstanie pomnik całej grupy. Na koniec zrób zdjęcie Waszej zespołowej rzeźbie i wywieś je razem ze sprawozdaniem z projektu na tablicy samorządu.

Załącznik nr 1. Udało się/nie udało się

Udało się

Nie udało się

Dlaczego?

Dlaczego?

Załącznik nr 2. Zestawy pytań ułatwiających napisanie regulaminu

Odpowiedzi na poniższe pytania pomogą Ci stworzyć nowy lub dokonać zmian w obecnym regulaminie samorządu uczniowskiego.

Cele i zadania samorządu uczniowskiego:

- a. Jakie będą cele samorządu (po co ma funkcjonować w Waszej szkole)?
- b. Jakie będą zadania samorządu (czym ma się zajmować, jakimi sprawami)?

Organy (instytucje) samorządu uczniowskiego:

- a. Jakie organy samorządu powinny Waszym zdaniem działać w szkole (np. zarząd, rada, trójki klasowe; sekcje, grupy do konkretnych spraw; sekcja do spraw prowadzenia gazетки samorządowej)?
 - b. Czym mają się zajmować te organy?
 - c. W jaki sposób będą wybierani przedstawiciele do tych organów (wybierani w głosowaniu, czy przez inne organy; losowani; kto jest chętny ten zostaje przyjęty)?
 - d. Na jak długo chcecie wybierać przedstawicieli do tych organów (do końca roku szkolnego; semestru itp.)?
-

Wybory przedstawicieli uczniów:

- a. Jakie warunki trzeba spełnić, aby móc kandydować (co trzeba zrobić: np. zebrać 10 podpisów poparcia)?
 - b. Ile osób może zostać wybranych do poszczególnych organów samorządu?
 - c. Kto może głosować na kandydatów?
 - d. Kto organizuje wybory i je przeprowadza (np. jakaś specjalnie wybrana grupa uczniów)?
 - e. Kiedy organizuje się wybory?
 - f. Kto decyduje o dacie wyborów?
 - g. Kto liczy głosy i ogłasza wyniki wyborów?
-

Opiekun samorządu uczniowskiego:

- a. Kto może kandydować?
 - b. W jaki sposób rejestruje się kandydatów na opiekuna samorządu uczniowskiego?
 - c. Kto może wybierać opiekuna samorządu (czy wybrani przedstawiciele samorządu czy wszyscy uczniowie)?
 - d. Ilu opiekunów może mieć samorząd uczniowski?
 - e. Jeżeli przeprowadza się głosowanie, to kto je organizuje, liczy głosy i podaje wyniki?
 - f. Jakie są zadania opiekuna samorządu uczniowskiego (czym się zajmuje, w jaki sposób wspiera samorząd uczniowski)?
 - g. Na jak długo wybierany jest opiekun samorządu (np. na rok szkolny, semestr)?
-

Organizacja pracy:

- a. W jaki sposób samorząd będzie planował swoją pracę (np. czy organy samorządu przygotowują plan pracy, co zawiera ten plan pracy)?
 - b. Jak często spotykać się będą przedstawiciele uczniów (np. zarząd samorządu, trójki klasowe itp.)?
 - c. Kto będzie odpowiadał za organizację spotkań i ich przebieg (np. poinformuje, że jest spotkanie, przygotowuje plan spotkania, spisze notatkę o przebiegu spotkania)?
 - d. Kiedy samorząd przygotowuje sprawozdanie ze swojej pracy i poinformuje co udało mu się zrealizować, a czego nie?
-

Współpraca:

- a. Z kim powinien współpracować samorząd (np. z kołami zainteresowań, dyrekcją, rodzicami, fundacjami i stowarzyszeniami, innymi szkołami, itd.)?
 - b. Kto odpowiada za tę współpracę?
 - c. W jaki sposób samorząd będzie współpracował (np. spotkania z dyrekcją, nauczycielami, rodzicami)?
-

Finansowanie:

- a. Czy samorząd posiada jakieś pieniądze na swoją pracę?
 - b. Skąd te środki może posiadać (od kogo może je otrzymać: np. ze środków szkoły, rady rodziców, rady szkoły)?
 - c. W jaki sposób może prosić o te środki (np. pisemnie do dyrekcji szkoły)?
 - d. Na co może przeznaczać środki finansowe?
 - e. W jaki sposób rozlicza się z otrzymanych środków (np. pisze notatkę na co, ile wydał)?
-

Zmiana regulaminu:

- a. W jaki sposób można zmienić regulamin samorządu (np. w wyniku głosowania)?
 - b. Kto można zaproponować zmianę regulaminu (kto musi zaproponować zmianę: np. 20 uczniów, zarząd samorządu itp.)?
 - c. Czy trzeba coś zrobić przed głosowaniem (np. poinformować wszystkich o proponowanych zmianach, zapytać się uczniów o zdanie itp.)?
 - d. Kto organizuje referendum (głosowanie w sprawie zmian regulaminu)?
 - e. Jak wygląda współpraca z dyrekcją w sprawie zmian w regulaminie?
 - f. Ile głosów potrzeba, aby zmienić regulamin (więcej niż połowę, czy może $\frac{3}{4}$ wszystkich głosów itp.)?
-

Załącznik nr 3 Planujemy działania

Grupa 1. Spotkanie z dyrekcją

Waszym zadaniem jest przygotowanie spotkania z dyrekcją szkoły. Zastanówcie się:

- jakie działania podejmiecie w ramach każdego z poniższych zadań,
- kto będzie odpowiedzialny za określone działania,
- do kiedy wykonacie poszczególne działania.

Postarajcie się najpierw wyobrazić sobie jak powinno wyglądać Wasze spotkanie z dyrekcją i zapisać na kartce w kilku punktach jego plan. Następnie uzupełnijcie poniższą tabelkę. Możecie narysować również własną tabelkę z innymi propozycjami. Postarajcie się jednak zachować ten sam schemat.

Zadanie	Co musimy zrobić, żeby zrealizować zadanie?	Termin wykonania	Osoby odpowiedzialne
Ustalić termin i miejsce spotkania	np. - ustalić z opiekunem i dyrekcją dogodny termin - poinformować wszystkich zainteresowanych o terminie i miejscu spotkania		

Przygotować plan spotkania			
Spotkanie z dyrekcją			
Poinformować wszystkich o przebiegu spotkania			

Grupa 2. Konsultacje z uczniami

Waszym zadaniem jest zaplanowanie, w jaki sposób będziecie prowadzić konsultacje (czyli informować uczniów o projekcie nowego regulaminu/planowanych przez Was zmianach w regulaminie oraz zasięgać ich opinii w tej sprawie). Zastanówcie się:

- jaki macie pomysł na informowanie i zasięganie opinii uczniów,
- co musicie zrobić, żeby te pomysły zrealizować,
- kto będzie odpowiedzialny za określone działania,
- do kiedy wykonacie poszczególne działania.

Poniżej znajduje się tabelka, która pomoże Wam zaplanować działania. Uzupełnijcie ją. Pierwszy przykład (skrzynka opinii) jest już częściowo uzupełniony. Możecie przeprowadzić konsultacje za pomocą: spotkań na godzinach wychowawczych; plakatów informacyjnych; artykułów w gazetce; wykorzystując nowoczesne technologie (strona internetowa szkoły) itp.

Pomysł na konsultacje	Co musimy zrobić, że zrealizować pomysł?	Termin wykonania	Osoby odpowiedzialne
Skrzynka opinii	<i>Wykonać skrzynkę</i>		
	<i>Zdecydować gdzie umieścić skrzynkę</i>		
	<i>Zrobić plakat promujący skrzynkę wraz z instrukcją składania opinii</i>		
	<i>Zapoznać się z opiniami i przedstawić je na spotkaniu zespołu</i>		

Grupa 3. Organizacja wyborów

Waszym zadaniem jest zaplanowanie, w jaki sposób zorganizujecie głosowanie nad przyjęciem regulaminu samorządu/zmian w regulaminie samorządu. W poniższej tabelce wypisane są kolejne zadania, które powinniście wykonać, aby z sukcesem przeprowadzić głosowanie. Zastanówcie się:

- co dokładnie, konkretnie musicie zrobić, żeby te zadania wykonać
- kto będzie odpowiedzialny za określone działania
- do kiedy wykonacie poszczególne działania.

Możecie narysować również własną tabelkę z innymi propozycjami. Postarajcie się jednak zachować ten sam schemat.

Zadanie	Co musimy zrobić, żeby zrealizować zadanie?	Termin wykonania	Osoby odpowiedzialne
Ustalenie terminu przeprowadzenia głosowania	<i>np:</i> - wybranie najlepszego terminu - uzyskanie zgody dyrekcji - poinformowanie wszystkich o terminie wyborów		

Poinformowanie w jaki sposób będzie się oddawać głos			
Przygotowanie lokalu (miejsca) wyborczego			
Przygotowanie listy wyborców i kart do głosowania			
Liczenie głosów i poinformowanie o wynikach			

Załącznik nr 4. Konsultacje na godzinie wychowawczej

Przed spotkaniem z uczniami:

Ustalcie termin spotkania z wychowawcą klasy. Uprzedźcie go, o czym będziecie chcieli porozmawiać z uczniami. Przygotujcie odpowiednią liczbę kopii „starego” i „nowego” regulaminu – tak aby jeden egzemplarz przypadł na 4 osoby. Upewnijcie się, że sami rozumiecie wszystkie sformułowania.

W trakcie spotkania:

- a. Przedstawcie się i opowiedzcie krótko o projekcie, który realizujecie (dlaczego to robicie, co już udało Wam się zrobić i co przed Wami). Poinformujcie, że chcecie przedstawić propozycje nowego regulaminu/zmian w regulaminie samorządu. Zaznaczcie, że zależy Wam również na dowiedzeniu się co o tych zmianach myślą uczniowie.
- b. Zapytajcie, co zdaniem uczniów udało się samorządowi zrealizować w ubiegłym roku, a co nie i dlaczego (to ćwiczenie wykonywaliście w zespole na początku projektu).

- c. Wyjaśnijcie, że zmiany, które proponujecie służą poprawie funkcjonowania samorządu.
- d. Poproście uczniów (lub wychowawcę) o podzielenie się na 4-osobowe grupy.
- e. Rozdajcie każdej grupie „stary” i „nowy” regulamin. Zaczynajcie na głos czytać „nowy” regulamin. Zwracajcie uwagę na fragmenty, które uległy zmianie (możecie porównać je ze „starą” wersją). W razie potrzeby wyjaśnijcie niezrozumiałe dla uczniów sformułowania.
- f. Po przeczytaniu „nowego” regulaminu poproście grupy, aby zastanowiły się czy mają jakieś propozycje zmian, czy ktoś chciałby coś dodać do regulaminu. Wyznaczcie czas, np. 10 minut. Wszystkie propozycje spiszcie.
- g. Na koniec podziękujcie za spotkanie uczniom i wychowawcy. Zachęćcie do wzięcia udziału w głosowaniu.

Załącznik nr 5. Plakat informujący o konsultacjach

Waszym zadaniem jest przygotowanie plakatów informujących o prowadzonych konsultacjach regulaminu samorządu uczniowskiego (czyli zasięgania opinii w sprawie wprowadzonych przez Was zmian w regulaminie).

Na plakacie powinny znaleźć się informacje dotyczące:

- sposobów w jaki można przekazać opinie (np. spotkania z przedstawicielami Waszego zespołu, skrzynka opinii itd.);
- terminu, w którym odbywać się będą konsultacje;
- kontaktu do osób odpowiedzialnych za prowadzenie konsultacji;
- miejsca, w którym można znaleźć „nowy” regulamin;
- możecie również zawrzeć informacje dotyczące proponowanych zmian w regulaminie.

Ustalcie również miejsca, w których powiesicie plakaty.

Załącznik nr 6. Anonimowa skrzynka opinii

Waszym zadaniem jest przygotowanie skrzynki, dzięki której uczniowie będą mogli anonimowo poinformować Was o swoich uwagach dotyczących projektu regulaminu. Przygotowując skrzynkę powinniście:

- przygotować „instrukcję obsługi skrzynki”, z której uczniowie dowiedzą się kiedy i w jaki sposób mogą przekazywać swoje opinie;
- zdecydować, czy można wrzucać opinie na zwykłych kartkach, czy na opracowanym przez Was formularzu;
- po zakończeniu zbierania opinii przygotować listę złożonych przez uczniów propozycji, uwag.

Załącznik nr 7. Konsultacje w Internecie

Waszym zadaniem jest umieszczenie informacji o „nowym” regulaminie oraz sposobach przekazywania opinii na jego temat poprzez Internet. Możecie m.in.:

- umieścić regulamin na stronie internetowej szkoły, szkolnych blogach, portalach społecznościowych (np. Facebook), dzienniku elektronicznym;
- wykorzystajcie pocztę elektroniczną, dziennik elektroniczny, portale społecznościowe do udzielania odpowiedzi na uwagi, wątpliwości, pytania uczniów. Postarajcie się zachęcić uczniów do zapoznawania się z regulaminem i zadawania pytań.

Pamiętajcie jednak, że zgodnie z regulaminami większości aplikacji i programów (np. poczta elektroniczna, Facebook), aby się w nich samodzielnie zarejestrować musicie mieć skończone 13 lat. Jeżeli nie spełniacie tego warunku powinniście skorzystać z pomocy osób pełnoletnich.

Załącznik nr 8. Karta do głosowania

<p>KARTA WYBORCZA GŁOSOWANIE W SPRAWIE PRZYJĘCIA REGULAMINU SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO W SZKOLE</p> <p>.....</p> <p>CZY JESTEŚ ZA PRZYJĘCIEM REGULAMINU SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO ?</p> <p>TAK ☐</p> <p>NIE ☐</p> <p><i>Informacja o sposobie głosowania np.: należy postawić znak X w kratce obok odpowiedzi TAK lub NIE. Postawienie znaku X w więcej niż jednej kratce lub niepostawienie znaku X w żadnej kratce oraz dopisywanie czegokolwiek na karcie do głosowania unieważnia głos.</i></p> <p>data:</p>
--

Załącznik nr 9. Stwierdzenia do ewaluacji projektu

- a. Udało się osiągnąć wszystkie cele, które sobie wyznaczyliśmy.
- b. W grupie, w której pracowałem zrobiliśmy wszystko co powinniśmy.
- c. Udało się zrobić wszystko zgodnie z planem.
- d. Zadania, które mieliśmy zrobić nie sprawiały mi kłopotu.
- e. Na zajęciach była przyjemna atmosfera.
- f. Mogłem liczyć na pomoc swoich kolegów.
- g. Mogłem liczyć na pomoc nauczyciela.
- h. Uchwalanie co roku regulaminu samorządu uczniowskiego jest potrzebne.

4. Projekt edukacyjny: Czas na WYBORY

Poniższy scenariusz skierowany jest przede wszystkim do opiekunów samorządu uczniowskiego. Ze względu na ogólnoszkolny charakter jego tematyki i zakres działań przekraczających możliwości zrealizowania w trakcie tradycyjnej lekcji nadaliśmy mu formę projektu edukacyjnego.

Czas realizacji projektu:

6 godzin lekcyjnych + 2 tygodnie pracy własnej uczniów

Cele edukacyjne:

Po zrealizowaniu projektu uczniowie będą:

- znali normy i zasady organizacji wyborów oraz prowadzenia kampanii wyborczej
- rozumieli przebieg procesu wywierania wpływu i podejmowania decyzji
- wiedzieli jak animować życie społeczności uczniowskiej
- potrafili aktywnie i konstruktywnie uczestniczyć w życiu lokalnej społeczności
- umieli planować swoje działania

Dlaczego warto zrealizować ten projekt?

Prawo samodzielnego wybierania przedstawicieli samorządu gwarantuje uczniom ustawa o systemie oświaty. Rodzi to obowiązek po stronie szkoły zapewnienia takich warunków, aby młodzi ludzie mogli zorganizować i przeprowadzić demokratyczne wybory. Wkrótce staną się oni pełnoprawnymi obywatelami państwa, od których spodziewać się będziemy aktywnego udziału w życiu publicznym, w tym również w wyborach. Dlatego jednym z celów edukacyjnych organizowania wyborów przedstawicieli samorządu uczniowskiego jest oswojenie uczniów z sytuacją głosowania oraz ukształtowanie umiejętności i przekazanie wiedzy niezbędnej do mądrego i świadomego bycia dorosłym i dojrzałym obywatelem.

Kiedy i jak długo realizować projekt?

Wybory powinny zostać przeprowadzone po uchwaleniu regulaminu, w którym zawarte są zasady organizowania wyborów. Jednocześnie w organach samorządu zasiadać powinni przedstawiciele obecnych uczniów, a nie absolwentów. W związku z powyższym rekomendujemy przeprowadzanie wyborów na początku nowego roku szkolnego, a nie jak czasem się zdarza pod koniec poprzedniego, w czerwcu.

Z kim zrealizować ten projekt?

Grupa uczniów nie powinna przekraczać 20 osób. Optymalna liczba to 15 osób. Dobrze, aby w zespole znalazł się przynajmniej jeden przedstawiciel z każdej klasy. Dzięki temu ułatwiona będzie komunikacja między zespołem projektowym, a pozostałymi uczniami oraz zapewniona pełna reprezentacja wszystkich klas. W zespole nie powinni brać udziału kandydaci na reprezentantów oraz ich przedstawiciele (sztab wyborczy) ze względu na możliwy konflikt interesów.

Przed rozpoczęciem projektu zapoznaj się z materiałami umieszczonymi na stronie:

www.samorzaduczniowski.org, www.mlodziezmawplyw.org.pl.

Zachęć uczniów, aby zajrzeli na stronę www.szkolasamorzadu.pl.

DZIAŁANIE 1. POZNAJMY SIEBIE

Cel:

- zintegrowanie zespołu
- poznanie przepisów dotyczących przeprowadzania wyborów
- ustalenie zasad związanych z organizacją wyborów
- wyjaśnienie zadań i roli Komisji Wyborczej

Czas: 45 minut

Pomoce:

- kopie regulaminu samorządu uczniowskiego
- arkusze papieru
- długopisy/markery
- ewentualnie karteczki samoprzylepne

Faza wprowadzająca – 10 minut

Przywitaj się z uczniami. Wyjaśnij cel dzisiejszego spotkania. Zaanimuj zabawę integracyjną: W środku dużego arkusza papieru/brystolu narysuj koło, które będzie stanowić środek kwiatka. Każdy z uczniów dorysowuje do niego swój płatek, tak aby jego fragment nachodził na element sąsiada z prawej i lewej strony - miał tzw. część wspólną. Następnie uczniowie rozmawiają z sąsiadami z prawej i lewej strony o swoich cechach, umiejętnościach, zainteresowaniach. Elementy, które ich łączą, wpisują we wspólny element kwiatka, a to, co dotyczy wyłącznie ich w narysowane przez nich płatki. Gdy wszystkie elementy zostaną zapisane, kolejni uczestnicy prezentują swoje płatki, a w jego centralnej części wpiszą cechy wspólne grupy, które najczęściej się powtarzały.

Faza realizacyjna – 30 minut

Podziel uczniów na 4-osobowe grupy. Jeżeli w Twojej szkole obowiązuje regulamin samorządu uczniowskiego wraz z ordynacją wyborczą przełącz go uczniom i poproś o wypisanie najważniejszych zasad według których powinny odbywać się wybory oraz zadań osób, które mają je zorganizować.

Jeżeli w Twojej szkole brak jest uregulowań dotyczących przeprowadzania wyborów, wręcz uczniom arkusze papieru i poproś aby samodzielnie wymyśliłi i spisali zasady według których powinny odbywać się wybory i zadania osób, które będą odpowiedzialne za ich zorganizowanie.

W trakcie pracy uczniów możesz im pomagać, zadając pytania naprowadzające, np.: Jak chcielibyście, aby wyglądały wybory? Co zrobić, żeby były uczciwe? Jacy kandydaci Waszym zdaniem powinni wygrać?

Następnie poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie wyników ich pracy. Razem z pozostałymi uczniami wybierzcie z każdej grupy najważniejsze propozycje i zapisz je na oddzielnym arkuszu papieru/tablicy. Wzór tabelki znajdziesz w załączniku nr 1. Zwróć szczególną uwagę i wyjaśnij znaczenie zawartych w nim cech wyborów oraz zadań osób odpowiedzialnych za organizację wyborów.

Podkreśl, jak ważną dla szkoły sprawą będą się zajmować i jak duża ciężar na nich odpowiedzialność. Razem stworzą zespół, w którym istotne jest, aby współpracować a nie rywalizować i prowokować konflikty. Ten zespół, to Komisja Wyborcza, której celem jest przeprowadzenie demokratycznych wyborów.

Rozdaj uczniom kolejny arkusz papieru. Ich zadaniem jest narysowanie portretu dobrego przedstawiciela Komisji Wyborczej. Powinni odpowiedzieć na pytania: Jakimi cechami odznacza się dobry przedstawiciel Komisji Wyborczej? Co robi dobry przedstawiciel?

- Jeżeli masz wystarczająco duże arkusze papieru możesz zaproponować, aby obrysowali kontury ciała jednego z uczniów i w środku bądź na zewnątrz wpisali odpowiednie cechy.
- Możesz też przygotować wcześniej jeden duży arkusz z obrysem członka Komisji Wyborczej, a grupom rozdać karteczki samoprzylepne (każda grupa w jednym kolorze). Obrys powieś na tablicy a grupy poproś o napisanie cech na karteczkach i doklejenie je do „przedstawiciela” wiszącego na tablicy.

Umieść prace uczniów w widocznym dla wszystkich miejscu. Poproś, aby każda grupa wybrała maksymalnie pięć najważniejszych ich zdaniem cech i uzasadniła swój wybór (wzór znajdziesz w załączniku nr 2). Podsumuj pracę uczniów wymieniając najważniejsze cechy dobrego przedstawiciela Komisji Wyborczej.

Faza podsumowująca – 5 minut

Podziękuj uczniom za zaangażowanie. Poproś, aby ocenili na ile uważają, że uda im się dobrze zorganizować wybory. Osoby, które uważają że w pełni pokazują wyprostowany kciuk, te które mają wątpliwości utrzymują wyprostowany kciuk w poziomie, a te które są zaniepokojone kierują kciuk do ziemi. Rozwiń wszelkie wątpliwości, wskaż mocne strony zespołu i zmotywuj uczniów do dalszej pracy.

DZIAŁANIE 2. PLANUJEMY PRACĘ

Cel:

- opracowanie grupowych planów pracy
- dokonanie podziału obowiązków

Czas: 45 minut

Pomoce:

- kalendarz
- arkusze papieru
- kredki/długopisy, markery

Faza wprowadzająca – 5 minut

Przywitaj się z uczniami. Przedstaw cel dzisiejszego spotkania. Usiądźcie w kręgu. Poproś, aby każdy uczeń przypomniał imię osoby, którą ma po prawej stronie i wymienił cechy, które świadczą że będzie ona dobrym członkiem Komisji Wyborczej.

Faza realizacyjna – 30 minut

Podziel uczniów na grupy. Każdej wręcz arkusz papieru. Poproś uczniów, aby narysowali na nim oś czasu, a następnie zaznaczyli na niej wszystkie zadania, które powinni wykonać, aby zorganizować wybory. Jeżeli uczniowie będą mieli problem z wypisaniem wszystkich zadań wręcz materiał pomocniczy z ćwiczeniem zawarty w załączniku nr 3.

Następnie poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie wyników ich pracy. Wspólnie z całym zespołem ustalcie jak powinien przebiegać proces organizacji wyborów – narysujcie wspólną oś czasu. Zaznaczcie na niej dokładne daty, do których powinniście zrealizować poszczególne zadania.

Powiedz uczniom, że za chwilę będą opracowywać dokładne plany pracy do poszczególnych zadań. Podziel uczniów, bądź zaproponuj aby sami się przyporządkowali do określonych grup, które będą odpowiadać za wykonanie konkretnych zadań.

Każdej grupie wręcz odpowiednią treść załącznika nr 4. Zadaniem uczniów jest zapoznanie się ze stojącymi przed nimi zadaniami. Mogą je również zmodyfikować lub dodać nowe działania/zadania. Ważne, aby ustalili terminy wykonania poszczególnych zadań oraz podzielili się obowiązkami.

Poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie wyników swojej pracy. Wraz z pozostałymi uczniami wprowadźcie ewentualne zmiany. Poinformuj uczniów, że od tego momentu są odpowiedzialni za wykonanie opracowanych planów pracy zgodnie z terminarzem. Praca każdego ucznia i każdej grupy przyczyni się do dobrego zorganizowania wyborów.

Faza podsumowująca – 10 minut

Poinformuj uczniów, że następne spotkanie zespołu odbędzie się w obecności dyrekcji szkoły. To ona odpowiada za to, co dzieje się w szkole oraz może znacząca wesprzeć pracę uczniów. Warto zatem przedstawić jej plany pracy i dowiedzieć się jak widzi organizację wyborów. Każda z grup powinna przygotować 3 minutowe wystąpienie prezentujące zadania, za które odpowiada. Uczniowie mogą też przygotować pytania do dyrekcji. Przekaż uczniom dokładne informacje dotyczące miejsca, czasu spotkania. Ustalcie ramowy plan spotkania.

Podziękuj wszystkim za spotkanie, dobrą energię i chęć do pracy.

DZIAŁANIE 3. SPOTKANIE Z DYREKCJĄ SZKOŁY

Cel:

nawiązanie współpracy z dyrekcją szkoły

Czas: 45 minut

Pomoce:

- plan spotkania z dyrekcją oraz przygotowane przez uczniów prezentacje dotyczące ich poszczególnych planów pracy

Przed spotkaniem:

Przedstaw dyrekcji ideę projektu i korzyści jakie z niego wynikają dla uczniów i szkoły. Ustal miejsce i termin spotkania. Poproś, aby poradziła uczniom, na co jej zdaniem powinni szczególnie uważać przy organizacji wyborów i dlaczego dbanie o demokratyczne procedury jest ważne. Upředź, że spotkanie to może mieć nieco swobodny charakter.

UWAGA: Być może dobrym rozwiązaniem będzie zorganizowanie spotkania w sali, w której dotychczas pracowaliście. Gabinet dyrektora może onieśmielać uczniów i wzmacniać zdenerwowanie.

Umów się z uczniami 15 minut przed spotkaniem. Siądźcie w kręgu. Poproś liderów grup o zaprezentowanie planów pracy. Przypomnij plan spotkania i podział zadań (w szczególności wybierzcie protokolanta). Ustalcie kolejność wypowiedzi. Zapytaj, czy ktoś chciałby coś dodać. Złapcie się za ręce i parę razy skoczcie najwyżej jak możecie. To ćwiczenie „spuści” stres z dzieci i doda im energii.

W trakcie spotkania

Podczas spotkania z dyrektorem Twoja rola polega na obserwowaniu przebiegu rozmowy i wspieraniu uczniów. Pilnuj, czy każdy się wypowiedział i nie zapomniał o poruszeniu jakiejś istotnej kwestii. W razie konieczności delikatnie przypomnij uczniom o dopowiedzeniu danego zagadnienia. Możesz też zadać kilka pytań:

- Jakie trudności mogą pojawić się podczas organizacji wyborów?
- Z czyjej pomocy warto korzystać przy organizacji wyborów?
- Czy dyrekcja zgadza się na spotkanie z kandydatami do samorządu?

Poproś uczniów, aby zaprezentowali dyrekcji harmonogram projektu, który stworzyliście na poprzednich zajęciach oraz ustalili szczegóły (np. termin wyborów).

Po spotkaniu

Po skończonej dyskusji, w rozmowie z dyrekcją, podziękuj w imieniu swoim i uczniów za spotkanie. Zapytaj uczniów jakie są ich odczucia. Pozwól im na swobodne wypowiedzi. Podkreśl, że właśnie zaczęli współpracę z kierownictwem szkoły. Zwróć uwagę na element negocjacji oraz partnerskie relacje dyrektor – uczniowie. Poproś protokolanta o napisanie notatki i przekazanie jej dyrekcji szkoły a także wywieszenie na tablicy samorządu, tak aby o Waszych działaniach poinformować wszystkich uczniów.

DZIAŁANIE 4. PROMOCJA I INFORMACJA

Cel:

systematyczne przekazywanie informacji na temat zasad i harmonogramu prowadzenia kampanii wyborczej oraz programach wyborczych kandydatów; utrzymywanie komunikacji między poszczególnymi grupami w ramach zespołu projektowego.

Czas:

zgodnie z ustalonym harmonogramem

To działanie powinno być realizowane przede wszystkim przez samych uczniów zgodnie z opracowanym wcześniej planem (załącznik nr 4). Twoim zadaniem jest monitorowanie przebiegu realizacji zadań oraz motywowanie i wspieranie uczniów

Poinformuj uczniów według jakich kryteriów będziesz oceniać ich pracę i monitorować jej przebieg. Podkreśl, że mogą przekonać się, czy wykonali poszczególne zadania sprawdzając poziom zrealizowania przyporządkowanych do nich działań (druga kolumna odpowiedniej tabeli załącznika nr 4).

DZIAŁANIE 5. ORGANIZACJA KAMPANII WYBORCZEJ I DNIA WYBORÓW

Cel:

wykonanie zadań określonych w planach pracy zespołu ds. Kampanii Wyborczej oraz zespołu ds. Organizacji Dnia Wyborów

Czas:

zgodnie z ustalonym harmonogramem

To działanie powinno być realizowane przede wszystkim przez samych uczniów zgodnie z opracowanym wcześniej planem. Twoim zadaniem jest monitorowanie przebiegu realizacji zadań oraz motywowanie i wspieranie uczniów.

W czasie projektu zespoły powinny m.in.:

- a. Opracować wzory niezbędnych dokumentów, tj. listę zarejestrowanych kandydatów; listę poparcia dla kandydata (ewentualnie); kartę wyborczą i inne przewidziane regulaminem dokumenty i formularze.
- b. Dokonać rejestracji kandydatów. W tym celu Komisja Wyborcza sprawdza, czy wszystkie przewidziane regulaminem samorządu i statutem szkoły warunki zostały spełnione. Lista wszystkich kandydatów powinna być publicznie ogłoszona (na stronie internetowej szkoły, gazetce samorządu itp.)
- c. Nadzorować przebieg kampanii wyborczej i informować nauczycieli lub samodzielnie wyjaśniać wszelkie nieprawidłowości (np. plakaty wywieszane w niedozwolonym miejscu, próby kupowania głosów, naruszanie ciszy wyborczej itp.). Do tego zadania powinni zostać wybrani uczniowie cieszący się dużym autorytetem i asertywni.
- d. Poinformować wszystkich uczniów i kandydatów o konieczności zachowania ciszy wyborczej (jeżeli jest ona przewidziana).
- e. Przygotować się do dnia wyborów: opracować listę wyborców, wydrukować i opieczetować odpowiednią ilość kart do głosowania, sprawdzić stan urny wyborczej.

Poinformuj uczniów według jakich kryteriów będziesz oceniać ich pracę i monitorować jej przebieg. Podkreśl, że mogą przekonać się, czy wykonali poszczególne zadania sprawdzając poziom zrealizowania przyporządkowanych do nich działań (druga kolumna odpowiedniej tabeli załącznika nr 4).

DZIAŁANIE 6. SPOTKANIE Z KANDYDATAMI ORAZ SZTABAMI I KOMISJĄ

Cel:

- poznanie zasad prowadzenia kampanii wyborczej
- refleksja nad tworzeniem programu wyborczego
- uświadomienie sobie mocnych stron

Czas: 45 minut

Pomoce:

- arkusze papieru
- długopisy/markery
- pomoce dydaktyczne zawarte w załącznikach

Przed spotkaniem:

Poinformuj kandydatów i komisję wyborczą (obecni muszą być jedynie członkowie odpowiedzialni za nadzór nad przebiegiem wyborów i ich organizację) o terminie i miejscu spotkania. Poproś, aby wszyscy wcześniej zapoznali się z regulaminem samorządu, w szczególności z zadaniami reprezentantów samorządu uczniowskiego (w zależności od nazwy: radą, zarządem itp.).

Faza wprowadzająca – 15 minut

Przywitaj uczniów i podaj cel spotkania. Poproś, aby każdy samodzielnie wypisał maksymalnie 7 swoich cech, które czynią go dobrym kandydatem na reprezentanta wszystkich uczniów/członka komisji wyborczej. Następnie usiądźcie w kręgu. Każdy uczeń powinien się przedstawić i przeczytać swoje odpowiedzi. Spisz (bądź poproś o to, komisję wyborczą) na tablicy wszystkie odpowiedzi. Wspólnie z wszystkimi kandydatami wybierzcie 10 najważniejszych cech. Zapytaj, czy warto dopisać jeszcze jakieś elementy, aby stworzyć wzór idealnego kandydata. Poproś uczniów o uzasadnienie wyboru.

Faza realizacyjna – 25 minut

Podziel uczniów na grupy. Każdej wręcz arkusz papieru. Poproś, aby wypisali cechy dobrego programu wyborczego. Zaznacz, że nie chodzi o konkretne przykłady obietnic wyborczych, a o to jaki powinien być, kogo i czego dotyczyć. Po zakończeniu pracy przedstawiciele grup prezentują swoje propozycje. Ważne, aby pojawiły się określenia:

- zrozumiały, czyli napisany prostym jasnym językiem;
- konkretny, czyli dokładnie wskazujący co i w jaki sposób kandydat chce zrealizować;
- odpowiadać na rzeczywiste potrzeby uczniów;
- dotyczyć jak największej grupy uczniów;
- zgodny z prawem (nie można obiecać czegoś co jest zabronione np. w statucie szkoły).

Jeśli jest, to konieczne wyjaśnij wcześniej, czym jest program wyborczy:

Program wyborczy, to zbiór informacji o celach i działaniach, które kandydat planuje zrealizować po wygraniu wyborów.

Następnie wymieszaj skład grup. Wręcz nowe arkusze papieru i zmodyfikowaną metodą 365 poproś grupy o wymyślenie zasad promocji kandydatów i ich programów oraz jeden pomysł na obietnicę wyborczą zgodną z wyżej wymienionymi cechami (zapytaj się uczniów, czy zgadzają się na to ostatnie zadanie – jeżeli nie chcą podawać przykładów obietnic wyborczych to zrezygnujcie, mogą to traktować jako zmuszanie ich do wyjawiania tajemnic wyborczych).

Metoda 365: Podziel zespół na 6 grup (bądź mniej). Zadaniem grup jest wpisanie dwóch wypracowanych przez siebie odpowiedzi na pytanie – **Według jakich zasad powinna być prowadzona kampania wyborcza? (oraz ewentualnie jednego przykładu obietnicy wyborczej)**. Na określone hasło (np. wybory) grupy przekazują swoje rozwiązania następnej grupie, która znowu dopisuje dwa inne rozwiązania (musi zapoznać się z rozwiązaniami poprzednich grup). Takie przekazywanie odbywa się tyle razy, aż pierwotne arkusze propozycji wrócą do swoich grup. Na koniec tej części przedstawiciele grup prezentują wybrane przez siebie odpowiedzi (wybierają maksymalnie 5 według określonego kryterium – np. najtrafniejsze, najciekawsze).

Omów propozycje uczniów. Możecie na ich podstawie spisać kontrakt, którego będą przestrzegać wszyscy kandydaci.

Faza podsumowująca – 5 minut

Zaproponuj zabawę: Życzenia

Na plecach uczniów przyklejamy kartkę (post it). Każdy kto ma na to ochotę podchodzi do kolegi/koleżanki i pisze na kartce coś miłego/życzenia.

DZIAŁANIE 7. SPOTKANIE Z DYREKTOREM

Cel:

- nawiązanie współpracy między kandydatami a dyrekcją szkoły
- kształtowanie umiejętności prezentacji
- budowanie pozytywnej atmosfery kampanii wyborczej

Czas: 45 minut

Pomoce:

- długopisy
- kartki papieru

Przed spotkaniem:

Poinformuj kandydatów o terminie i miejscu spotkania z dyrekcją szkoły. Wyjaśnij, dlaczego jest to istotne (ze względu na współpracę z dyrekcją szkoły, szczególnie po wygraniu wyborów; możliwości otrzymania przydatnych porad, jak prowadzić kampanię itp.). Poproś, aby każdy z kandydatów przygotował 3 minutowe wystąpienie podczas którego przedstawi siebie i swój program.

Przedstaw dyrekcji powody spotkania i korzyści jakie z niego wynikną dla uczniów i szkoły. Ustal miejsce i termin spotkania. Poproś dyrekcję, aby poradziła uczniom, na co jej zdaniem powinni szczególnie uważać przy prowadzeniu kampanii wyborczej. Uprzedź, że spotkanie to może mieć nieco swobodny charakter.

UWAGA: Być może dobrym rozwiązaniem będzie zorganizowanie spotkania w sali, w której dotychczas pracowaliście. Gabinet dyrektora może onieśmielać uczniów i wzmacniać zdenerwowanie.

Umów się z kandydatami 15 minut przed spotkaniem. Siądźcie w kręgu. Sprawdź, czy uczniowie są przygotowani do spotkania. Przypomnij plan spotkania i wybierz protokolanta (protokolantem powinien być członek Komisji). Ustalcie kolejność wypowiedzi. Zapytaj, czy ktoś chciałby coś dodać. Złapcie się za ręce i parę razy skoczcie najwyżej jak możecie. To ćwiczenie „spuści” stres z dzieci i doda im energii.

W trakcie spotkania

W zależności od ustaleń z dyrekcją, to ona może rozpocząć spotkanie zwracając uwagę na istotną rolę demokratycznych wyborów itd. bądź rozpocznijcie od przedstawienia kandydatów. Podczas spotkania z dyrektorem Twoja rola polega na obserwowaniu przebiegu rozmowy i wspieraniu uczniów. Pilnuj, czy każdy się wypowiedział i nie zapomniął o poruszeniu jakiejś istotnej kwestii.

Po spotkaniu

Po skończonej dyskusji i rozmowie z dyrekcją, podziękuj w imieniu swoim i uczniów za spotkanie. Zapytaj uczniów jakie są ich odczucia. Pozwól im na swobodne wypowiedzi. Podkreśl, że właśnie zaczęli

współpracę z kierownictwem szkoły. Zwróć uwagę na element negocjacji oraz partnerskie relacje dyrektor – uczniowie. Poproś protokolanta o napisanie notatki i przekazanie jej dyrekcji szkoły a także wywieszenie na tablicy samorządu, tak aby o Waszych działaniach poinformować wszystkich uczniów.

DZIAŁANIE 8 DZIEŃ WYBORÓW

Cel:

Przeprowadzenie wyborów reprezentacji samorządu uczniowskiego

Pomoce:

- karty do głosowania
- urny wyborcze

Dzień wyborów jest faktycznie prezentacją efektów Waszego zespołu. Waszym ostatnim zadaniem jest przeprowadzenie demokratycznych wyborów przedstawicieli uczniów. Sprawdź, czy Komisja Wyborcza wywiązała się ze swych obowiązków. Zwróć szczególną uwagę na karty do głosowania, listy wyborców i warunki umożliwiające zachowanie anonimowości.

Wybory możecie przeprowadzić w ciągu przerw, bądź lekcji (dobrze jest wcześniej ustalić harmonogram przychodzenia klas do lokalu wyborczego, aby uniknąć zbędnego chaosu). Dopilnuj, aby wywieszona była instrukcja oddawania głosów i terminy opublikowania wyników wyborów.

Po oddaniu głosów w cichym i w miarę odizolowanym miejscu zliczcie głosy. Ze względu na przejrzystość tego procesu, dobrze aby obecni byli przedstawiciele każdej z klas. Sporządźcie protokół i oficjalną informację (nie musicie w niej podawać dokładnej liczby otrzymanych głosów przez poszczególnych kandydatów, a jedynie kolejność zdobytych miejsc).

Podziękuj wszystkim zaangażowanym w organizację wyborów osobom i zaproś na podsumowanie projektu.

DZIAŁANIE 9 REFLEKSJA I PODSUMOWANIE

Cel:

podsumowanie działań realizowanych przez uczniów w ramach projektu

Czas: 45 minut

Pomoce:

- tablica, kreda
- samoprzylepne karteczki
- ewentualnie balon z obciążnikiem

Postaraj się, aby na spotkaniu obecny był cały zespół projektowy. Wyjaśnij uczniom cel obecnego etapu pracy. Powiedz, że postacie się zastanowić na ile zostały zrealizowane cele projektu i jak uczniowie oceniają swoją pracę.

Przypomnij cel projektu: Zorganizowanie i przeprowadzenie wyborów do reprezentacji samorządu uczniowskiego oraz zadań, które uczniowie musieli wykonać, aby go osiągnąć:

- poinformować o zasadach, harmonogramie i przebiegu organizacji wyborów

- przeprowadzić kampanię wyborczą
- zorganizować dzień wyborów

Na tablicy narysuj balon wraz z balastem (możesz też spróbować przygotować rzeczywistą wersję narzędzia – nadmuchany balon przyczepiony długą nitką do jakiegokolwiek obciążenia). Uczniom rozdaj po dwie samoprzylepne karteczki. Poproś aby na jednej z nich napisali co ułatwiało osiągnięcie celów i przykleili na balonie, a na drugiej co utrudniało i przykleili na balaście.

Przeczytaj wspólnie z uczniami opinie i posegregujcie je w odpowiednie kategorie (np. organizacja pracy, punktualność, zasoby, komunikacja w grupie, emocje). Spróbujcie wspólnie wypracować wnioski, które pomogą w pracy przy innych projektach.

Poproś o zastanowienie się również nad pracą w grupie. Rozdaj uczniom karty oceny zawarte w załączniku nr 11. Po wypełnieniu kart każdy uczeń czyta na głos swoje przemyślenia. Poproś pozostałych uczniów, aby odpowiedzieli, czy podzielają wypowiedziane wcześniej opinie czy nie i dlaczego. To ćwiczenie stanowi formę oceny koleżeńskej dotyczącej współpracy w grupie.

Podziękuj uczniom za wspólne uczenie się, pracę i zaangażowanie.

Załącznik nr 1. Tabela zasad i zadań

Zasady wyborcze (według regulaminu bądź samodzielnie sformułowane przez uczniów).

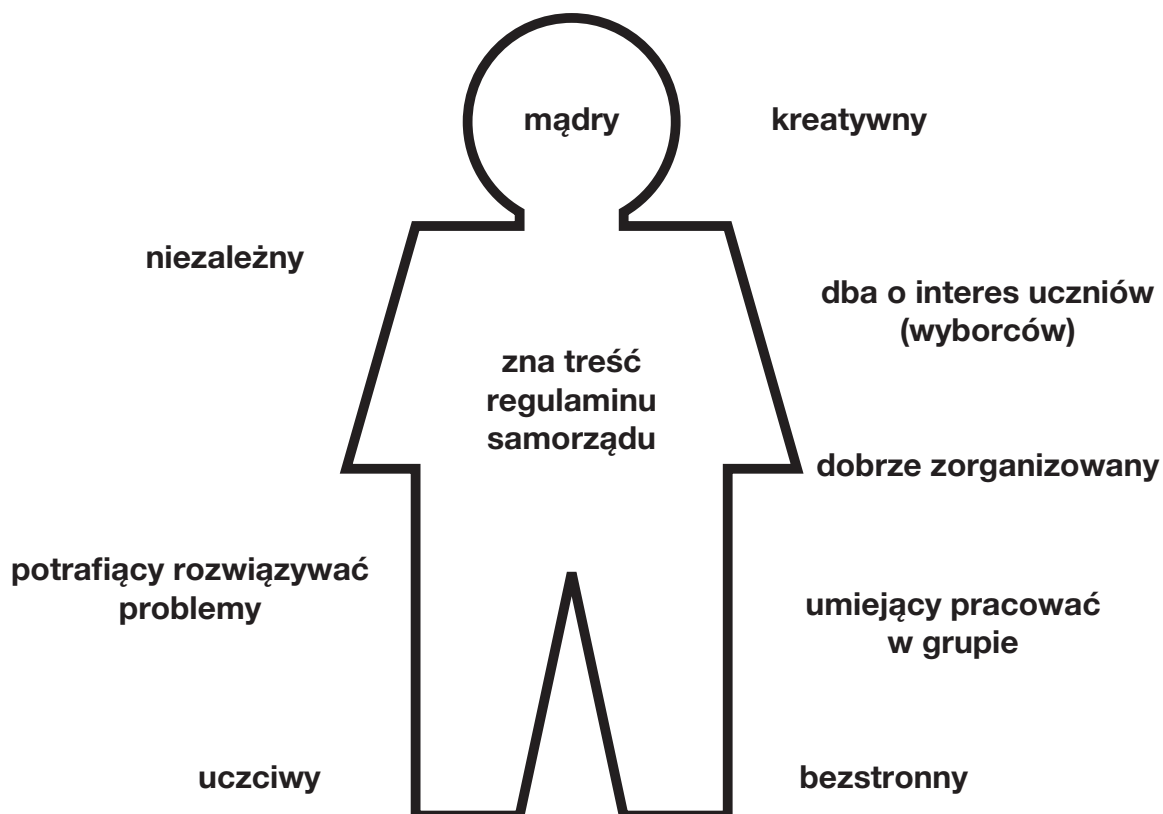
Zasady

Powszechne	Wszyscy biorą udział
Anonimowe	Tajemnica wyborcza
Bezpośrednie	Każdy wyborca samodzielnie oddaje głos
Większościowe	Wygrywają kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów
Równe	Każdy wyborca może oddać taką samą liczbę głosów
Fair play	Uczciwa rywalizacja między kandydatami
Cisza wyborcza	Ostatniego dnia kampanii wyborczej obowiązuje zakaz promowania kandydatów
Termin przeprowadzenia	Ustalcie czy regulamin wskazuje, kiedy trzeba przeprowadzić wybory i kampanię wyborczą (jak długo trwa?)

Zadania Komisji Wyborczej

Poznanie dokumentów i zasad regulujących organizowanie wyborów	Opracowanie planów pracy i wyznaczenie najważniejszych terminów (np. wyborów)
Informowanie uczniów o przebiegu organizacji wyborów i ich prawach	Przygotowanie list wyborczych i kart do głosowania
Rejestracja kandydatów	Sprawdzanie, czy kampania wyborcza przebiega zgodnie z zasadami
Przygotowanie lokalu wyborczego	Liczenie głosów
Opublikowanie wyników głosowania	Współpraca z dyrekcją, nauczycielami i kandydatami

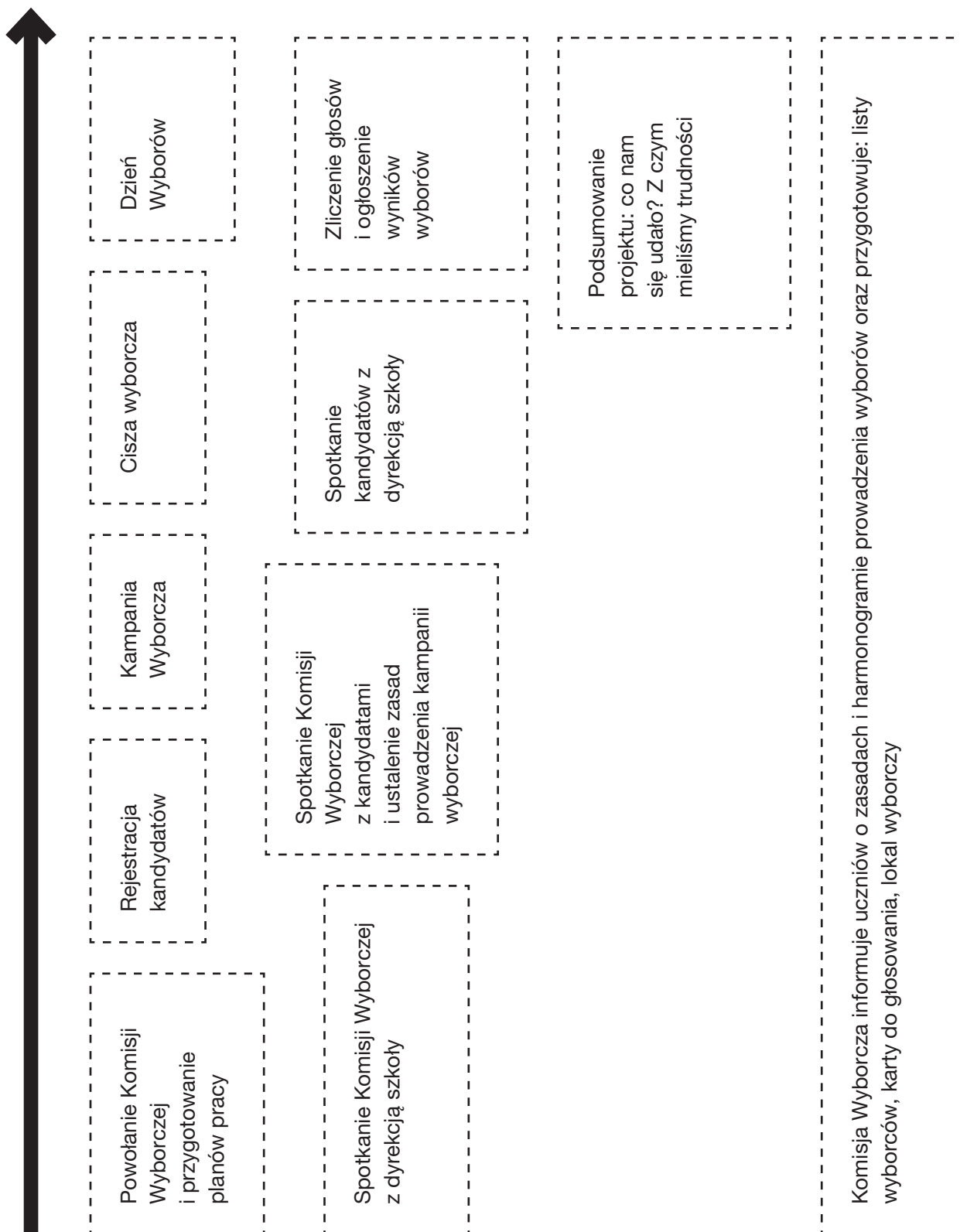
Załącznik nr 2. Dobry przedstawiciel Komisji Wyborczej

Załącznik nr 3. Oś czasu organizacji wyborów

WYBORY KROK PO KROKU:

Wytnij oś czasu, poszczególne zadania i przemieszaj je, tak aby uczniowie musieli uporządkować je według ustalonej kolejności. Poniższy szereg jest wyłącznie propozycją. Możecie ją zmodyfikować (np. zmieniając kolejność spotkań z dyrekcją itp.)

Załącznik nr 4 Plany pracy

Grupa do spraw Promocji i Mediów

Waszym zadaniem jest dbanie o stałe przekazywanie uczniom informacji o zasadach organizacji wyborów, harmonogramie przebiegu wyborów oraz zachęcanie do wzięcia udziału w głosowaniu. Nie wolno wam zachęcać do głosowania na któregokolwiek z kandydatów.

Zadanie	Działania – czyli co musimy zrobić, aby wykonać zadanie?	Jak prześlemy informacje?	Termin wykonania	Osoby odpowiedzialne
Informowanie o zasadach i harmonogramie prowadzenia kampanii	Poinformujcie o zasadach organizacji wyborów: - kto organizuje; kto może kandydować a kto głosować; - jakie warunki trzeba spełnić, aby wygrać wybory.	Spotkania na godzinach wychowawczych Plakaty informacyjne Artykuły w gazetce szkolnej Ogłoszenia na tablicy samorządu Informacje w Internecie*		
	Poinformujcie o harmonogramie organizacji wyborów, w szczególności o terminach: - rejestracji kandydatów; - kampanii wyborczej - ciszy wyborczej - dnia głosowania - publikacji wyników głosowania.	Spotkania na godzinach wychowawczych Plakaty informacyjne Artykuły w gazetce szkolnej Ogłoszenia na tablicy samorządu Informacje w Internecie*		
Informacja o kandydatach	Przeznaczcie informacje o kandydatach i ich programach wyborczych.	Artykuły i wywiady z kandydatami w gazetce szkolnej i Internecie*		
Dokumentowanie przebiegu organizacji wyborów	Róbcie zdjęcia, filmujcie i opisujcie przebieg wyborów, np. spotkania Komisji Wyborczej, kandydatów z wyborcami, dzień wyborów itp.	Artykuły w gazetce szkolnej, na tablicy samorządu i w Internecie*		

Wymiana informacji między zespołami	Zbierajcie i przekazujecie informacje od pozostałych zespołów, na jakim etapie pracy są i co się u nich dzieje. Dzięki temu Wasza komunikacja w zespole projektowym będzie skuteczniejsza.	Bezpośrednie rozmowy z członkami grup.		
-------------------------------------	--	--	--	--

*) Pamiętajcie, że zgodnie z regulaminami większości aplikacji i programów (np. poczta elektroniczna, Facebook), aby się w nich samodzielnie zarejestrować musicie mieć skończone 13 lat. Jeżeli nie spełniacie tego warunku musicie skorzystać z pomocy osób pełnoletnich.

Grupa do spraw Kampanii Wyborczej

Waszym zadaniem jest dbanie o przestrzeganie zasad prowadzenia kampanii wyborczej. W tym celu powinniście utrzymywać stały kontakt z kandydatami, współpracować z nimi w zakresie np. wyznaczenia miejsc na wieszanie plakatów, ustalania terminów debat lub spotkań z wyborcami itp. Pamiętajcie, aby nie faworyzować żadnego z kandydatów.

Zadanie	Działania – czyli co musimy zrobić, aby wykonać zadanie?	Termin wykonania	Osoby odpowiedzialne
Rejestracja kandydatów	Opracujcie wzór formularza poparcia kandydata.		
	Opracujcie listy kandydatów i ich zarejestrowanie.		
Spotkanie z dyrekcją	Spotkanie z dyrekcją i kandydatami w celu poznania się i przedstawienia programów wyborczych.		nauczyciel
Kampania wyborcza	Ustalcie miejsca, w których można prowadzić kampanię wyborczą (wieszać plakaty itp.).		
	Wyznaczcie terminy i miejsca spotkań z wyborcami.		
Przestrzeganie zasad	Sprawdzajcie, czy nie są łamane zasady. Przypomnijcie o ciszy wyborczej. Upewnijcie się, że uczniowie i kandydaci wiedzą, w jaki sposób mogą informować o nieprzestrzeganiu zasad.		

Grupa do spraw Organizacji Dnia Wyborów

Waszym zadaniem jest przygotowanie dnia wyborów. Powinniście pamiętać m.in. o przygotowaniu lokalu wyborczego, kart do głosowania, listy wyborców, instrukcji głosowania, harmonogramu głosowania przez poszczególne klasy, itp.

Zadanie	Działania – czyli co musimy zrobić, aby wykonać zadanie?	Termin wykonania	Osoby odpowiedzialne
Przygotowanie dokumentów	Przygotujcie listę wyborców, na której będą się podpisywać wyborcy po odebraniu karty do głosowania. Wydrukujcie i opieczętućcie odpowiednią ilość kart do głosowania. Przygotujcie protokół, na którym spiszecie wyniki wyborów.		
Przygotowanie lokalu wyborczego	Wyznaczcie miejsce głosowania. Przygotujcie urnę i zapewnijcie takie warunki aby każdy mógł anonimowo oddać głos.		
Opracowanie planu wyborów	Przygotujcie plan głosowania przez poszczególne klasy i poinformujcie o nim wszystkich.		nauczyciel
Publikacja wyników wyborów	Zliczcie głosy. Sporządźcie protokół. Przeznaczcie informacje o wynikach (również grupie do spraw Promocji i Mediów).		

Załącznik nr 5. Karta oceny pracy

Pytanie	Tak	Średnio	Nie
Czy każdy uczeń miał przydzielone określone zadania do wykonania?			
Czy wszyscy wywiązali się ze swoich obowiązków?			
Czy wykonaliście terminowo wszystkie zadania?			
Czy każdy mógł swobodnie wyrazić swoje poglądy podczas pracy w grupie?			
Czy każdy z uczestników grupy mógł liczyć na wsparcie i pomoc pozostałych?			

Publikacja jest częścią projektu: *Aktywny Samorząd*. Projekt współfinansowany przez m.st. Warszawa. Za treść publikacji odpowiada Fundacja Civis Polonus.

Autor: Piotr Sienkiewicz*

Wydawca:
Fundacja Civis Polonus
Tel. 22 827 52 49
Biuro Fundacji:
ul. Bagatela 10 lok 36
00-585 Warszawa
e-mail: fundacja@civispolonus.org.pl
www.civispolonus.org.pl

Warszawa, wrzesień 2014

Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk i kopiowanie jakiegokolwiek części niniejszej publikacji, z wyłączeniem niekomercyjnego wykorzystywania w celach edukacyjnych, wymaga pisemnej zgody Wydawcy.

*Piotr Sienkiewicz – pedagog, nauczyciel historii w publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych oraz gimnazjum. Jest pomysłodawcą i koordynatorem projektów edukacji obywatelskiej realizowanych na terenie m.st. Warszawy. Prowadzi szkolenia i warsztaty dla uczniów i nauczycieli z zakresu samorządności uczniowskiej i stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Autor publikacji w magazynach *Meritum*, *Mazowiecka Oświata* oraz scenariuszy lekcji i projektów edukacyjnych. Absolwent Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Podyplomowych Studiów z Terapii Pedagogicznej Akademii Pedagogiki Specjalnej.

www.samorzaduczniowski.org

Strona zawiera bogate zasoby wiedzy i narzędzi dla opiekunów samorządów uczniowskich. Znajdziesz na niej scenariusze zajęć, przykłady dobrych praktyk oraz inspirującą bibliografię.

www.mlodziejmawplyw.org.pl

Portal ma na celu inspirowanie i wspieranie włączania młodych ludzi w procesy decyzyjne w szkole i społeczności lokalnej poprzez współpracę z samorządami uczniowskimi i młodzieżowymi radami gmin. Zawiera scenariusze lekcji i projektów edukacyjnych, opracowania praktyczne i naukowe oraz przewodniki dla nauczycieli pozwalające spojrzeć na partycypację młodzieży w szerszym kontekście.

www.mlodziejowarada.org.pl

Strona dostarcza przydatnych informacji i wskazówek jak powołać młodzieżową radę gminy, przeprowadzić do niej wybory oraz przygotować do pracy, w tym: do prowadzenia konsultacji, debat i realizacji projektów.

Fundacja Civis Polonus

T 22 827 52 49

biuro:

ul. Bagatela 10 lok 36

00-585 Warszawa

e-mail: fundacja@civispolonus.org.pl

www.civispolonus.org.pl

Projekt współfinansuje m.st.Warszawa

